

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

DIPLOMSKO DELO

Razlika v ukrepanju policije pri zajetju talcev in amok situacijah

November, 2013

Gregor Cerar

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

DIPLOMSKO DELO VISOKOŠOLSKEGA STROKOVNEGA ŠTUDIJA

Varstvoslovje

Razlika v ukrepanju policije pri zajetju talcev in amok situacijah

November, 2013

Gregor Cerar

Mentor: viš. pred. mag. Srečko F. Krope

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem mentorju mag. Srečku F. Kropetu za strokovno pomoč in usmerjanje pri pisanju diplomskega dela.

Hvala tudi moji Barbari za vztrajno spodbudo in podporo pri zaključku študija.

KAZALO

1	UVOD	8
2	METODOLOŠKI PRISTOP	9
2.1	<i>Predmet in cilj diplomske naloge</i>	9
2.2	<i>Uporabljene metode</i>	10
2.3	<i>Hipoteze</i>	10
3	OPREDELITEV KRIZNIH SITUACIJ AMOK IN ZAJETJE TALCEV	11
3.1	<i>Amok situacija</i>	11
3.1.1	Zgodovina amoka	11
3.1.2	Psihološko-taktični vidik	12
3.2	<i>Zajetje talcev</i>	14
3.2.1	Zgodovina zajetja talcev	14
3.2.2	Psihološko-taktični vidik	15
4	UKREPANJE POLICIJE V KRIZNIH SITUACIJAH	19
4.1	<i>Pravna podlaga</i>	19
4.1.1	Ustava Republike Slovenije	19
4.1.2	Kazenski zakonik	19
4.1.3	Zakon o nalogah in pooblastilih policije	20
4.1.4	Podzakonski akti, strokovna navodila in usmeritve	21
4.2	<i>Tehnična sredstva in taktika delovanja pri amok situaciji</i>	21
4.2.1	Tehnična sredstva in osebna oprema policistov	21
4.2.2	Taktika delovanja	22
4.2.2.1	Tehnika gibanja policistov pri pregledu območja	24
4.3	<i>Tehnična sredstva in taktika delovanja pri zajetju talcev</i>	25
4.3.1	Tehnična sredstva in osebna oprema policistov	25
4.3.2	Taktika delovanja	26
4.3.2.1	Pogajalska taktika	26
4.3.2.2	Taktika delovanja SE	29
5	RAZLIKE V UKREPANJU POLICIJE V KRIZNIH SITUACIJAH NA PODLAGI ODMEVNIH PRIMEROV V SVETU	31
5.1	<i>Primeri amoka</i>	31

5.1.1 Blacksburg v ZDA	31
5.1.2 Winnenden in Wendlingen v Nemčiji	33
5.2 Primeri zajetja talcev	35
5.2.1 Moskva v Rusiji	35
5.2.2 Alabama v ZDA.....	36
5.3 Razlike v ukrepanju policije	38
5.4 Drevo odpovedi v primeru krizne situacije	39
6 USPOSOBLJENOST SLOVENSKE POLICIJE ZA UKREPANJE V KRIZNIH SITUACIJAH.....	40
6.1 Zajetje in ugrabitev talcev.....	40
6.2 Amok situacija	42
6.3 Republika Slovenija kot potencialno okolje za pojav amoka	43
7 VREDNOTENJE HIPOTEZ	44
8 ZAKLJUČEK.....	46
9 UPORABLJENI VIRI	48

Kazalo slik

Slika 1: Diagram razlik v ukrepanju policije..... 38

Slika 2: Drevo odpovedi v primeru krizne situacije..... 39

Povzetek

Ukrepanje policistov v kriznih situacijah zahteva dobro poznavanje teorije in prakse reševanja pojava, s katerim se soočajo. Poleg »klasičnih« kriznih situacij (zajetje in ugrabitev talcev ter zabarikadiranja v objekte) tuje policije v zadnjih desetletjih obravnavajo specifično krizno situacijo, t. i. amok situacijo. Pojav sicer ni posledica sodobnega načina življenja, saj je antropološko opisan že v 19. stoletju. Od »klasičnih« situacij se razlikuje tako v načinu storitve kot v pristopu k reševanju, ki ga praviloma izvajajo za to usposobljene enote policije (pogajalske skupine, specialna enota). Intervencija je pri amoku skoncentrirana na ukrepanje policistov, ki so prvi poslani na kraj dogajanja. Storilec v nekontroliranem besu pobija naključne žrtve, zato sta vsako odlašanje z intervencijo s strani policistov ter čakanje na ostale enote usodni za žrtve v situaciji.

Z analizo situacij amok in zajetja talcev smo iskali razlike med psihološkimi profili storilcev teh dejanj, v načinu delovanja in taktike ter tehnike reševanja policijskih enot. Obravnava odmevnih primerov kriznih situacij v svetu je pokazala, da so tuje policije večinoma zelo dobro usposobljene za reševanje kriznih situacij. Slovenska policija v primerjavi s situacijo zajetja talcev praktično ne razpolaga z nobenim strokovnim gradivom, ki bi ga lahko uporabili pri teoretičnem in praktičnem usposabljanju policistov za primer situacije amok. Vse je še v povojih.

Slovenska zakonodaja je glede uporabe orožja v policiji podobna državam v Evropi, kjer je že prišlo do amok situacije. Iz tega izhaja, da je slovenski prostor potencialno okolje, v katerem lahko pride do amok situacije.

Ključne besede: policija, krizna situacija, amok, zajetje talcev, policijska intervencija

Summary-The difference in the action of the police in hostage-taking situations and amok situations

Police action in crisis situations requires a good knowledge of theory and practice on how to solve the phenomenon they are facing. In addition to "classic" crisis (hostage-taking and barricading in buildings) in recent decades, foreign police also treat specific crisis situations named amok situations. The appearance of amok situations are not a consequence of the modern lifestyle, it has been anthropologically described in the 19th century already. Amok situations differs from "classic" situations in the service as well as in the approach of solving, and usually is carried out by specially trained police units (Negotiating Group, Special Forces). In an amok situation, the intervention is concentrated on the action of the first police officers sent to the scene. The perpetrator kills random victims in uncontrolled rage, so any delay of intervention by the policemen and any delays resulting from waiting for the other units can be fatal mistakes for victims in the situation.

By analyzing amok situations and the hostage-taking situation, we were looking for differences between the psychological profiles of perpetrators of such acts, differences in the mode of action and tactics, and also differences in techniques police units use to solve situations. Treatment of high-profile cases (wide response cases) of crisis situations from other parts of the world has shown that foreign police are very well trained to deal with these events. In comparison, Slovenian police practically do not have any professional materials that could be used by policemen in a theoretical way, nor do they have practical training for such amok situations.

Slovenian legislation regarding the use of weapons for police use is similar to legislations in other countries of Europe, where amok situations already have occurred. Hence it follows that Slovenia is a potential environment where amok situations can happen as well.

Keywords: police, crisis situation, amok situation, hostage-taking situation, police intervention

1 Uvod

S kriznimi situacijami se lahko v življenju srečamo praktično vsak dan. Situacije, v katerih imamo občutek nemoči in brezizhodnosti, lahko doživimo tako v poslovnem kot v zasebnem življenju. Gre za stresno zelo obremenjujoče stanje, ki doseže prelomno točko v trenutku, ko ukrepamo za rešitev iz nastale situacije.

S stališča praktičnih postopkov policije je lahko krizna situacija vsaka intervencija, v kateri želi storilec (lahko jih je več) z grožnjo zoper življenje ali premoženje doseči izpolnitev določenih ciljev. Ali bo storilec dosegel zadano, je odvisno predvsem od pristopa policije. Odločitve policistov morajo temeljiti na znanju in usposobljenosti, v nasprotnem primeru se lahko krizna situacija tragično konča. Policist mora v poklicni karieri skozi številna teoretična in praktična usposabljanja, da doseže raven, na kateri je sposoben oceniti situacijo in sprejeti odločitve za njeno rešitev. V primerjavah kriznih situacij med seboj imamo na eni strani takšne, v katerih je čas zaveznik oziroma rešitelj, na drugi pa takšne, v katerih je sovražnik.

Zajetje talcev je situacija, v kateri lahko s pridobivanjem časa spremenimo potek posredovanja in s tem pozitivno rešitev. Omogoča nam vzpostavitev operativnega štaba, sklic visoko usposobljenih enot za posredovanje (pogajalci, specialna enota), postopen pristop k reševanju (blokada območja, zavarovanje kraja, vpad v objekt).

V amok situaciji je čas v obratnem sorazmerju in je t. i. »morilec«. Situacija zahteva takojšnje aktivno posredovanje policije. V trenutku izbruha nemotiviranega nasilja storilca (lahko jih je več), čigar rezultat je brezciljno uničevanje in pobijanje, klasično delovanje policije z blokado območja in čakanja pogajalcev ter specialne enote (SE) ne pride v poštev zaradi pomanjkanja časa. Policist mora po Zakonu o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol, 2013) varovati življenja ljudi, zato se zahteva takojšnje posredovanje policistov, ki prvi pridejo na kraj. Če lahko v situaciji zajetja talcev računamo na visoko usposobljene enote, se moramo tu zanesti na policiste, ki opravljajo splošne policijske naloge v patrulji.

Pretekli dogodki v svetu kažejo, da policija nima izdelanega enotnega načrta za posredovanje v amok situaciji. Na podlagi primerov so se sicer izoblikovale določene smernice, vendar je to verjetno glede na posledice, ki lahko nastanejo v amok situaciji, premalo. V slovenskem prostoru je do sedaj prihajalo do »klasičnih« kriznih

situacij z zajetjem ali ugrabitvijo talcev ter zabarikadiranjem oziroma zasedbo objektov. V prihodnosti se lahko pričakuje tudi amok situacija, saj so ustvarjeni vsi pogoji za njen nastanek. Civilna sfera ima po Zakonu o orožju (ZOro, 2005) dostop do polavtomatskega orožja, način življenja in vrednote so enake kot v zahodnem svetu, ne smemo pa pozabiti niti na medijsko pokritost in dostopnost odmevnih primerov amok situacij, ki omogoča poistovetenje z motivi napadalcev in študijo načina storitve.

Slovenska policija je sicer začela usposablјati policiste za reševanje amok situacij, vendar je trenutno usposablјanje predvideno zgolj enkrat letno v okviru programa samoobrambe (4 ure). Za policista je pomembno utrjevanje znanja, predvsem praktičnega, da doseže visok nivo usposobljenosti. S tem bomo v največji možni meri preprečili smrtne žrtve tako na strani policistov kot na strani civilistov oziroma njihovo število zmanjšali na minimum.

2 Metodološki pristop

2.1 Predmet in cilj diplomske naloge

Predmet diplomske naloge je proučevanje situacij amok in zajetje talcev z namenom ugotavljanja načina storitve in reševanja situacij s policijsko intervencijo. Obravnavani situaciji sta različni tako po dinamiki intervencije kot po vpletenosti enot policistov pri ukrepanju, zato želimo v nalogi obdelati aktualni nivo znanja in usposobljenosti policistov v smislu poznavanja pravne podlage in uporabe praktičnih postopkov ter tehnične opreme pri intervenciji.

Cilj diplomske naloge je skozi primerjavo situacije amok in zajetja talcev ugotoviti razlike v ukrepanju policije. Z analizo ukrepanja želimo pokazati njeno (ne)učinkovitost pri reševanju situacije, predvsem pri amok situaciji. Zanima nas predvsem prenos teoretičnega znanja in urjenje praktičnih postopkov pri policistih, ki neposredno opravljajo naloge interventnih patrulj in so t. i. prvi stik s krizno situacijo.

2.2 Uporabljene metode

Izdelava diplomskega dela z metodološkega vidika obsega okvirno opredelitev teme dela in postavitev hipotez ter na podlagi tega zbiranje pisnih in ustnih virov, ki so pomembni za diplomsko delo, njihova selekcija, obdelava, analiza in interpretacija.

Krizni situaciji amok in zajetje talcev smo proučili na podlagi uporabnih metod, in sicer smo z metodo analize proučili primarne (pravni akti, usmeritve, navodila, ki so pravna podlaga za ukrepanje policije) in sekundarne vire (knjige in članki). V nadaljevanju so na podlagi spoznanj domačih in tujih avtorjev z deskriptivno metodo predstavljeni in opisani temeljni pojmi ter značilnosti obravnavanih kriznih situacij. Vključena so tudi spoznanja iz prakse domače in tujih policij. V analizi situacij amok in zajetje talcev smo s primerjalno metodo poiskali razlike v ukrepanju policije. Kot eno izmed metod smo uporabili tudi opazovanje z udeležbo.

2.3 Hipoteze

Pri proučevanju razlik v ukrepanju smo si zadali hipoteze in jih skozi metode potrdili oziroma zavrnil.

- Hipoteza številka 1: »V slovenski policiji je znanja, taktike in usposobljenosti pri reševanju situacije zajetja talcev bistveno več kot pri amok situaciji.«
- Hipoteza številka 2: »Z vidika nujnosti takojšnjega reševanja pri amok situaciji je izpostavljenost oziroma ogroženost policistov bistveno večja kot pri zajetju talcev.«
- Hipoteza številka 3: »Število žrtev v krizni situaciji je odvisno od nivoja usposobljenosti policistov, predvsem pri amok situaciji, zaradi nujnosti takojšnjega pristopa k reševanju situacije.«
- Hipoteza številka 4: »Slovenska policija ni ustrezno usposobljena za reševanje amok situacij.«
- Hipoteza številka 5: »Slovenija je ustrezno in potencialno okolje za storitev amok situacij.«

3 Opredelitev kriznih situacij amok in zajetje talcev

3.1 Amok situacija

3.1.1 Zgodovina amoka

Beseda amok prvotno izhaja iz malajske besede »mengamuk«, kar v grobem prevodu pomeni »izvesti besen in obupen napad«. Pojav je bil prvič antropološko opisan pred 200 leti kot psiho-kulturno vezan sindrom, ki se je pojavil v izoliranih, plemenskih otoških skupinah, kot so Malezija, Papua Nova Gvineja, Portoriko, Filipini, Laos, kjer so prisotni kulturni dejavniki v smislu geografske odmaknjenosti in prvobitne duhovnosti. Opisan je bil kot »hantu belian« oziroma duh zlobnega tigra, izhajajoč iz malajske mitologije, ki se neprostoVOLjno naseli v telesu posameznika in je izvor samovoljnega nasilja, ki je značilen za amok (Saint Martin, 1999).

Po letu 1846 se pojavi miselnost, da gre za psihološko stanje, v katerem imajo vpliv na pojav posamezna čustvena stanja, kot so žalost, akutna izguba in medosebni stres. Posameznika opisuje kot duševno vznemirjenega človeka, ki z neizzvanim morilskim in kasneje samomorilskim vedenjem povzroči povprečno 10 smrtnih žrtev. Prvotne pripovedi prič amoka opisujejo dve različni stanji, ki se razlikujeta po vzročnih dejavnikih. Prva, bolj pogosta različica, je tako imenovani »beramok«, katerega vzrok za nastanek povezujejo z osebno izgubo, ki ji je sledilo obdobje depresivnega razpoloženja. Druga, bolj redka oblika, je amok, katerega vzroke za nastanek povezujejo z besom, opazno užaljenostjo in s povračilnim napadom, katerega vzrok je maščevanje (Saint Martin, 1999).

S prihodom Zahoda v te oddaljene kulture se je število incidentov, povezanih z amokom, zmanjšalo, zato so menili, da je pojav moč pripisati kulturi kraja. Kasneje se je izkazalo, da pojav amoka ni vezan na kulturo avtohtonega prebivalstva, saj se tudi v sodobni, industrijsko usmerjeni družbi pojavijo storilci z duševnimi motnjami, ki pobijejo podobno število žrtev. Duševne motnje imajo etiološke in psihosocialne sprožilce enake po vsem svetu. Biološke razsežnosti te bolezni, vključno s psihozo, osebnostnimi motnjami, motnjami iluzije ter depresivnimi motnjami razpoloženja, najdemo v genetiki, zato pojava ne gre pripisati zgolj določenim kulturam, so pa te v smislu orožja in metod lahko odraz načina storitve (Saint Martin, 1999).

3.1.2 Psihološko-taktični vidik

Pri reševanju kriznih situacij se poleg operativnih in organizacijskih vprašanj pojavljajo tudi psihološko-taktična vprašanja vzpostavitve komunikacije z napadalcem in s tem kontrolirano reševanje situacije. Pri amok situaciji je problem nekoliko večplasten, saj gre za napadalce z duševnimi motnjami. V prerezu psihološkega profila storilcev amoka naletimo na zanimiv pojav, in sicer so storilci moški v povprečni starosti 24 let. Žensk praktično ni navedenih kot storilk. Primerjava spolov pokaže, da se razlika pojavi v rani mladosti, nekje okoli 14. leta, ko mlajše moške že zasledimo kot morilce. Kaj v moški naravi privede do izvršitve besnega ubijanja, psihologi ne znajo pojasniti, dejstvo pa je, da so moški v evolucijskem smislu po naravi bolj in hitreje obupani kot ženske. Vzrokov za nastanek amok situacije je več, najpogostejši pa so psihoza, osebnostne motnje in motnje razpoloženja (Mills, 2012).

Pri psihotičnih motnjah gre za izgubo stika z realnostjo oziroma resničnostjo. Dejavniki, zaradi katerih so storilci bolj dovzetni za nastanek psihoze, so dednost, poškodbe možganov pred in ob rojstvu ter okužbe v zgodnjem obdobju življenja. Sprožilci kot dejavniki, ki sprožijo nastanek psihoze, pa so lahko stres, dnevne obremenitve, ki jih prinese življenje, različni negativni dogodki v okolju, izgube (smrt v družini, razpad zveze, izguba delovnega mesta) ali jemanje prepovedanih drog (Pšeničny, 2013). Storilci s psihotičnimi motnjami se svojih dejanj ne zavedajo, okolico dojemajo kot grožnjo, zato se branijo z napadom. Zlasti v navezi s prepovedanimi drogami amok situacija te vrste zahteva poseg po najstrožjih prisilnih sredstvih. V času izvršitve dejanj storilci doživijo popolno amnezijo in se dogodka ne spomnijo (Maršič in Čuček, 2011).

Osebnost človeka je edinstven skupek osebnostnih potez oziroma duševnih lastnosti. Pri motnjah osebnosti se pojavi sklop patoloških osebnostnih potez takšne intenzitete, da privedejo do pomembnih motenj delovanja v psihi in v odnosih z drugimi. Kriterija, na podlagi katerih ločujemo mejne osebnostne strukture od bolj zrelih in nevrotičnih ter dozorelih, integriranih osebnostnih struktur, sta nejasna zmedena identiteta (predstave o sebi) in specifičen sklop obrambnih mehanizmov (Pšeničny, 2013).

Motnje osebnosti se delijo na tri sklope:

- prvi sklop: čudaštvo – ekscentričnost (shizoidna osebnost, shizotipska osebnost, paranoidna osebnost),
- drugi sklop: tesnoba – strah (osebnostna motnja izogibanja, osebnostna motnja odvisnosti, pasivno-agresivna motnja osebnosti, obsesivno kompulzivna motnja osebnosti) in
- tretji sklop: dramatičnost – impulzivnost (histrionska osebnost, narcistična osebnost, mejna osebnost ("borderline"), antisocialna osebnost) (Musek, 2000).

Pri storilcih amoka izstopa antisocialna osebnostna motnja iz sklopa dramatičnost – impulzivnost. Petdeset odstotkov storilcev kaznivih dejanj v ZDA trpi za antisocialno osebnostno motnjo, ki se pojavi pri mladih moških med 15. in 25. letom. Vedenjski vzorci se pojavijo pred 15. letom, ko se v psihološkem smislu nekaj premakne v glavi, psihologi tega ne znajo natančno opisati. Vzroke pripisujejo genetiki oziroma dednosti, zanemarjanju oziroma emocionalnemu odklanjanju v zgodnjem otroštvu, osebnim lastnostim ter fiziološkim dejavnikom. Motnja se navzven kaže v agresivnem obnašanju, nezmožnosti kesanja, impulzivnosti, pomanjkanju občutka krivde in empatije ter težavah v vzdrževanju odnosov (Musek, 2013). Osebe se zatekajo k igranju nasilnih videoiger, pogosto se poistovetijo z glavnimi protagonisti igre. Pri tem se soočajo z dodatnim stresom, ki mu niso kos in lahko služi kot sprožilec pri storitvi amoka. Storilec v iskanju sprostitev stresa zapade v stanje delirija, ne zavedajoč se okolice in sebe (Maršič in Čuček, 2011).

Motnje razpoloženja so patološke skrajnosti določenih razpoloženj, in sicer žalosti in vznosenosti. Lahko so blage ali hude in lahko vključujejo depresijo, manijo ali hipomanijo oziroma katero koli njihovo kombinacijo. Kratkotrajne blage motnje razpoloženja so nebolezenske motnje in so le posledica sprememb. Osebe trpijo za posledicami posebno hude oblike bipolarni motnje. Pri tej motnji razpoloženja prihaja do izmenjevanja dveh razpoloženskih stanj, in sicer manije in depresije, ki imata posebno hude epizode, in ima simptome psihoze. Med trajanjem epizod imajo halucinacije in blodnje, ki so zmotna, vendar močno izražena prepričanja brez logične razlage. Kombinacija uporabe alkohola in drog prizadeti osebi nudi občutek lajšanja simptomov, obenem pa je lahko sprožilec epizod, ki trajajo dlje in so bolj intenzivne, predvsem pa se stanje teh oseb močno poslabša (Pšeničny, 2013).

Policija zato pri amok situaciji v psihološko-taktičnem smislu nima veliko časa za pripravo, da bi skozi psihološki profil storilca na miren način rešila situacijo. Storilci so večinoma napadalni tudi do policistov, razen ko jim uspe storiti načrtano in so se pripravljene predati brez upora. Bistvo taktike je preprečitev pobijanja nedolžnih žrtev, katerih število v napadu narašča sorazmerno s časom, zato kot edini izhod za razrešitev krizne situacije vidi v taktičnem posredovanju z uporabo najhujših prisilnih sredstev oziroma usmrtiljivo storilcev.

3.2 Zajetje talcev

3.2.1 Zgodovina zajetja talcev

Zajetje talcev ima dolgo vojaško in politično uporabo. V zgodovini se pojavi kot porok za spoštovanje obveznosti med vojskujočima se stranema. Poraženi generali oziroma politične oblasti so se strinjale z izročitvijo talcev zmagovalcu v znak spoštovanja obveznosti v obliki mirovne pogodbe. V primeru premirja je sledila obojestransko izročitev talcev. Velike kolonialne sile, ki so imele svoje kolonialne vazale, so kot porok sprejemale predvsem potomce elite politične oblasti. Z njimi so ravnali primerno njihovem položaju z namenom kulturne in verske spreobrnitve. Predvsem Rimljani so imeli navado, da so sinove knezov izobraževali v Rimu z namenom, da si pridobijo zvestobo osvojenega naroda in izoblikujejo morebitnega prihodnjega vladarja z idejami rimske civilizacije. Praksa izročanja talcev se je obdržala tudi v zgodnjem obdobju britanske zasedbe Indije in v času vladanja Francije arabskim plemenom v Afriki. Status talca je bil vojni ujetnik, za katerega je treba skrbeti za čas pogajanj oziroma dokler se izvajajo pogodbene obveznosti. V primeru nespoštovanja dogovorjenih obveznosti se je talce kaznovalo (v najhujših primerih s smrtjo) (Hostage, 2013).

Zajetje talcev je danes kaznivo dejanje oziroma dejanje terorizma. V uporabi sta dva izraza, in sicer ugrabitev in zajetje talcev. Razlika v dejanjih je ta, da pri ugrabitvi ni znana lokacija zadrževanja talcev (Feldmann, 2001). Razlogi za nastanek krizne situacije s talci so skozi čas ostali nespremenjeni. Še vedno gre za politično motivirana dejanja, pogojevanje za pridobitev odkupnine ali za izpustitev določenih oseb s kriminalno preteklostjo (Noesner, 1999).

3.2.2 Psihološko-taktični vidik

Pri zajetju talcev je psihološko-taktični vidik povsem drugačen. Policija ima za ta primer izdelane načrte reševanja, prilagojene za različne psihološke profile storilcev, ki jih proučuje skozi komuniciranje, ki ga vzpostavi s storilcem v začetni fazi reševanja. Čas reševanja krize je v obratnem odnosu kot pri amok situaciji, saj policiji poleg proučevanja psihološkega stanja storilca omogoča sprotno prilagajanje taktike pogajanj in posredovanja.

V primeru nenačrtovanega zajetja talcev je storilec pri izvedbi krizne situacije nepripravljen, zato situacija zanj predstavlja veliko emocionalno napetost. V trenutku zalotitve oziroma presenečenja s strani policije ali sprožitve alarma storilec zaradi brezizhodnega položaja zajame talce kot sredstvo, ki mu bo odprlo pot na svobodo. V določanju profila naletimo na neizkušene storilce in specialne povratnike ter teroriste (Fuselier, 1981).

Pri povratnikih lahko pričakujemo poznavanje taktike policije, zato vedo, kaj lahko pričakujejo od policije in katera dejanja morajo izvesti, da v situaciji »odnesejo celo kožo«. Pogajanja v takem primeru potekajo tako, da se s storilcem neposredno razpravlja o nastali situaciji ter se ga sooči z realnostjo. Skozi komunikacijo ga je treba prepričati, da mu bo v primeru izpustitve talcev zagotovljena telesna varnost (Fuselier, 1981).

Teroristi so organizirana skupina, ki akcijo pripravljajo več mesecev, njen namen pa je pritegniti čim večjo pozornost javnosti, da jo seznanijo s svojimi zahtevami. Uživajo psihično in finančno podporo organizacije, ki ji pripadajo. V pogajanjih sodelujejo samo z najvišjimi policisti po činu. Ko dosežejo polno sodelovanje policije, obstaja velika verjetnost, da pobijejo talce in se pripravijo na spopad s policijo, v njem pa želijo umreti kot »mučeniki«. V pogajanjih je cilj prepričati ugrabitelje, da so njihova stališča razumljena in dobro sprejeta s strani javnosti. Zato bi poboj talcev izničil njihov trud, da se javnosti predstavijo v pozitivni luči oziroma bi jih javnost obravnavala kot zločince (Fuselier, 1981).

Duševno moteni storilci sicer predstavljajo manjši delež ugrabiteljev, po psihološkem profilu pa izstopajo paranoidni shizofreniki, osebe z bipolarno in antisocialno osebnostno motnjo ter manj osebnostno razvite osebe. Paranoidna shizofrenija je bolezen, katere glavna simptoma sta halucinacije in deluzije. Tipični blodni predstavi

sta iluzija veličine (samopoveličevanje svojih sposobnosti, zaupano jim je posebno poslanstvo) in preganjalne blodnje (prepričanje, da jih zasledujejo z namenom onemogočanja opravljanja posebnega poslanstva). Za paranoidne shizofrenike so značilne motnje mišljenja, intelektualne sposobnosti pa običajno niso zmanjšane, zato se moramo izogibati podcenjevalni in kritični komunikaciji ali poistovetenju njegovega mišljenja. Pustimo ga v prepričanju, da verjamemo njegovim trditvam. Ob ugrabitvah postavljajo nesmiselne zahteve, ki jih ni mogoče uresničiti, zato so lahko ob neuresničevanju njihovih zahtev izredno nevarni (Fuselier, 1981).

Bipolarna motnja razpoloženja se pri ugrabiteljih izraža v nihanju razpoloženja depresije in manije. V trenutku depresije izgubijo stik z realnostjo, se počutijo manjvredne in si pripisujejo grehe, ki jih niso storili. Za talce pogosto vzamejo ljudi, ki jih poznajo, s prepričanjem, da jih bodo z njihovim umorom odrešili trpljenja. Poganjanja potekajo v smeri dviga samopodobe in lastne vrednosti ugrabitelja s ciljem vzdrževanja višjega nivoja samopodobe skozi celotno pogajanje. Pogajalec se mora vživeti v stanje osebe in razumeti njeno razmišljanje. Skozi komunikacijo mora temo pogovora postopoma in previdno speljati k vsakdanjim temam. Čustveno stanje mora biti stalno pod nadzorom. V trenutku, ko osebi pade nivo samopodobe, se občutek krivde vrne, to pa lahko privede do nenadne odločitve, da stori samomor ali umor. Pogajanja zato lahko trajajo več ur, saj izboljševanje duševnega stanja in pridobivanje zaupanja potekata počasi (Fuselier, 1981).

Osebe z antisocialno motnjo in manj osebnostno razvite osebe sicer spadajo v kategorijo duševno motenih oseb, vendar se od ostalih razlikujejo po tem, da ne trpijo za psihozo, ampak za motnjo v razvoju osebnosti. Svojih dejanj se popolnoma zavedajo. Ugrabitelji z antisocialno osebnostno motnjo so brezvestni manipulatorji. V svojem prepričljivem govoru sebe prikazujejo v najboljši luči in s tem manipulirajo s talci. V trenutku, ko pridobijo zaupanje, bodo udarili. V svojem ravnanju delujejo nagonsko in zahtevajo takojšnjo izpolnitev svojih zahtev. Pri tem je treba paziti na obljube, saj se jim ne sme obljubiti nečesa, česar ni mogoče izpolniti. Obstaja velika verjetnost, da je v preteklosti že izvršil deviantna dejanja in ima izkušnje s policijo, zato morebitne ukane pri poganjanju ne pridejo v poštev. Z osebo je treba biti stalno v stiku in jo spodbujati k sodelovanju, v nasprotnem primeru bo stimulacijsko vedenje iskala pri talcih. Manj oziroma nezadostno razvita osebnost je posledica neustrezne in motene družinske strukture. Značilna je izrazito negativna samopodoba. Oseba je neuspešna v poslovnem in zasebnem življenju, v katerem ima

partner v odnosu očitno prevladujočo vlogo. V večini primerov gre sicer za inteligentne osebe z nesposobnostjo odzvati se na družbene, psihične in fizične obremenitve. Odsotna je vztrajnost pri reševanju problemov in so sposobne delovati samo s pomočjo drugih oseb v procesu. Zajetje talcev zato pogosto izvedejo, da dokažejo okolici, da tudi oni zmorejo nekaj narediti. Pri tem se popolnoma zavedajo posledic svojih dejanj. Skozi sugestivno komunikacijo v pogajanju osebi pomagamo, da sama pride do rešitve situacije. Pri tem se je treba izogibati stiku s svojci, da oseba ne dobi občutka krivde in ponovnega razočaranja, kar jo lahko privede do odločitve, da bo svojo zamisel izpeljala do konca (Fuselier, 1981).

Psihične faze, skozi katere gre storilec v krizni situaciji zajetja talcev, so:

- Afektivna faza
Traja približno dve uri, v njih je storilec zmanjšano prišteven in ni sposoben jasnega razmišljanja in nadzora. Njegovi odzivi so v tej fazi nepredvidljivi. V tem trenutku policija ne vstopa v objekt, ampak se osredotoči na zbiranje informacij in osamitev storilca.
- Faza postopnega razumevanja
Storilec začne v tej fazi ponovno racionalno razmišljati in zaupati. Vzpostavi se čustvena vez s talci, kar zmanjša tveganje za smrtne žrtve. Policija preko pogajalcev začne komunikacijo, v kateri se mu ponudi hrana in pijača ter se ga poziva k razumnemu ravnanju. Izogiba se ogrožanju občutka varnosti storilca.
- Programirana faza
Izurnjeni storilci, ki so ideološko in politično motivirani, delujejo racionalno in programirano. Sposobni so poseči po najhujših ukrepih s pobijanjem talcev. Policija mora v tej fazi pridobiti čas, saj obstaja velika verjetnost umiritve situacije. V pogajanjih mora delovati odločno in pošteno. Počasi se ugodi zahtevam storilcev, vendar v skladu z zmožnostmi. Postopek se poskuša čim bolj zavlačevati.
- Kaotična faza
Po preteku od 20 do 48 ur nastopi stanje umirjanja, ki je posledica občutka nemoči. Lahko se ponovi afektivna faza. Pri teroristih in fanatikih ne smemo zanemariti nepredvidljivega ravnanja v obnašanju (storitev samomora ali umora). Policija se mora pogajati aktivno (nenehen pogovor), poziva se jih k ravnanju, ki bi pripeljalo do pozitivne rešitve situacije (Piročnik za pogajalce, 2009).

Pri psihološko-taktičnem vidiku zajetja talcev ne gre zanemariti psihološkega stanja talcev, ki so v interakciji z ugrabitelji. Pri talcih se lahko pojavi t. i. stockholmski sindrom¹, katerega bistvo je, da se med žrtvijo in ugrabiteljem lahko pojavijo pozitivna čustva, ki temeljijo na nezavednem, čustvenem odzivu na travmo žrtve. Sam pojav vključuje visoko stopnjo stresa, kajti tako ugrabitelji kot talci se znajdejo v tvegani in nevarni situaciji, v kateri se eni in drugi trudijo poiskati način, kako preživeti. Kot posledica stresa v prostoru ugrabitve se med njimi pojavi pozitivna čustvena vez, ki preraste v filozofijo »mi proti njim«. Pojava ne nadzoruje nobena od vpletenih strani (Fuselier, 1981).

Za sindrom je značilno troje čustvenih stanj:

- pozitivna čustva talcev do ugrabiteljev,
- negativna čustva talcev do policije,
- pozitivna čustva, ki jih ugrabitelji vračajo talcem (Fuselier, 1981).

Ni nujno, da se vedno pojavijo vsa tri čustvena stanja, prav tako ne, da se tovrstni občutki razvijejo pri vseh talcih. Odgovore, zakaj pride do pojava, najdemo v odnosu ugrabitelja. V kolikor ugrabitelj talcev ne osami in do njih ni nasilen, je velika verjetnost, da bo do pojava prišlo. Dejavniki, ki ga je treba pri tem upoštevati, je čas. Dolgotrajnost situacije vpliva na razvoj pozitivnih in tudi negativnih vezi, odvisno od načina ravnanja ugrabitelja s talci (Fuselier, 1981).

Ostali dejavniki, ki določajo razvoj sindroma, so:

- omejen prostor,
- omejenost ugrabitelja v prostoru,
- težke življenjske razmere, ki povzročajo odpor, in negativen odnos do policije,
- možnost komuniciranja med ugrabiteljem in talci,
- ugrabitelji vsiljujejo svoje poglede/politično prepričanje talcem,

---

¹ Ime je dobil po primeru ugrabitve v Stockholmu leta 1973, ko sta roparja po neuspelem bančnem ropu pet dni zadrževala štiri bančne uslužbenke. Analiza primera je kasneje pokazala, da so talci razvili pozitiven odnos do ugrabiteljev, celo do te mere, da so šli iz banke prostovoljno kot živi ščit ugrabiteljev. Nekateri izmed uslužbencev so kasneje celo odklonili pričanje na sodišču zoper ugrabitelje (Maver, 1989).

- talci niso pripravljene na izpodbijanje stališč ugrabiteljev in jim nasprotovati (Fuselier, 1981).

Stockholmski sindrom se lahko razvije tudi med ugrabiteljem in pogajalcem, saj pogajanja temeljijo na zaupanju, ki je temeljni pogoj pri dvosmernem komuniciranju. Kot nasprotje stockholmskemu sindromu se lahko pojavi londonski sindrom², ki ima negativne posledice za talca in potek pogajanj. Bistvo sindroma je talčeva bojevitost in prepirljiva komunikacija, ki ugrabitelja pripravi do tega, da talca rani ali ga celo ubije (Priročnik, 2009).

4 Ukrepanje policije v kriznih situacijah

4.1 Pravna podlaga

4.1.1 Ustava Republike Slovenije

Ustava Republike Slovenije (Ustava RS, 1991) kot najvišji splošni pravni akt v sklopu človekovih pravic in temeljnih svoboščin določa, da so te omejene s pravicami drugih, in to v primerih, ki jih določa ustava. Prav tako določa, da je človeško življenje nedotakljivo, da ima vsakdo pravico do osebne svobode. Nikomur se ne sme vzeti prostosti razen v primerih in po postopku, ki ga določa ustava. Policija v kriznih situacijah kot varuh ustavnega reda posega v kršitve ustavnih pravic z vsemi razpoložljivimi prisilnimi sredstvi v načinu, kot ga določajo zakon in podzakonski akti.

4.1.2 Kazenski zakonik

Krizni situaciji amok in zajetje talcev spadata v poglavje kaznivih dejanj, ki jih policija preiskuje po uradni dolžnosti. Zajetje talcev v Kazenskem zakoniku (Kazenski zakonik [KZ-1], 2012) spada v poglavje kaznivih dejanj zoper človečnost, in sicer to v 108. členu kvalificira kot dejanje terorizma.

Amok situacija ni natančno definirana med kaznivimi dejanji, zato jo lahko prištevamo v poglavje kaznivih dejanj zoper življenje in telo. To dejanje je v 116. členu KZ (2012) kvalificirano kot kaznivo dejanje umora.

---

² Pojav je dobil ime dogodka v Londonu leta 1980, kjer je med zajetjem iranskega veleposlaništva eden od talcev ves čas izražal svoja politična prepričanja, nasprotna ugrabiteljem, in se z njimi ves čas prepiral. Po petih dneh so ga ubili (Iranian Embassy siege, 2013).

4.1.3 Zakon o nalogah in pooblastilih policije

Zakon o nalogah in pooblastilih policije (v nadaljevanju ZNPPol) iz leta 2013, v drugem poglavju Naloge policije v 4. členu kot prvo izmed temeljnih nalog določa varovanje življenja, osebne varnosti in premoženja ljudi. Za izvajanje teh nalog ima na voljo prisilna sredstva, ki so njuno potrebna za varovanje človeškega življenja. Zakon jih v 73. členu našteva od najmilejšega do najhujšega:

- sredstva za vklepanje in vezanje,
- telesna sila,
- plinski razpršilec,
- palica,
- službeni pes,
- sredstva za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev,
- konjenica,
- posebna motorna vozila,
- vodni curek,
- plinska sredstva in druga z zakonom določena sredstva za pasivizacijo,
- strelno orožje.

Vsa prisilna sredstva morajo biti tipizirana ter uporabljena v skladu z načelom sorazmernosti. ZNPPol (2013:15) v 16. členu določa, da: »ko je za uspešno izvedbo policijske naloge mogoče uporabiti različna policijska pooblastila, morajo policisti uporabiti tista, s katerimi lahko opravijo policijsko nalogo z najmanjšimi škodljivimi posledicami. Hujše policijsko pooblastilo smejo policisti uporabiti le, če je bila uporaba milejših policijskih pooblastil neuspešna ali če ta zaradi okoliščin in zagotavljanja varnosti življenja, osebne varnosti ali varnosti premoženja ne bi bila mogoča. Policisti morajo prenehati uporabljati policijsko pooblastilo takoj, ko prenehajo razlogi, zaradi katerih so ga uporabili«. Pri kriznih situacijah, predvsem pri amok situaciji, policija posega po najhujšem prisilnem sredstvu – strelnem orožju.

Policisti smejo uporabiti strelno orožje samo, če ne morejo drugače:

- odvrniti od sebe ali koga drugega sočasnega protipravnega napada, s katerim je ogroženo življenje, ali
- preprečiti, da bi oseba, ki ima v okoliščinah, ki kažejo na storitev kaznivega dejanja, za uporabo pripravljeno strelno orožje, eksplozivna sredstva ali druge nevarne predmete ali snovi, z njimi ogrozila življenje ene ali več oseb (ZNPPol, 2013).

4.1.4 Podzakonski akti, strokovna navodila in usmeritve

Zakoni v praksi potrebujejo določena navodila, pravilnike in usmeritve. V primeru zajetja talcev ima slovenska policija izdelana Navodila o ukrepih policije ob ugrabitvah, zajetju talcev, zasedbi objektov in podobnih situacijah (Navodilo, 1999), Priročnik za policijske pogajalce (Priročnik, 2009) ter Usmeritve za izvajanje policijske intervencije (Usmeritve, 1998). Navodila (1999) in Usmeritve (1998) so precej zastarelo gradivo v taktičnem smislu, zato je pri amok situaciji tako rekoč neuporabno. Taktični pristop k reševanju in poročanje med intervencijo je povsem drugačno kot pri zajetju talcev in bi ravnanje po teh navodilih ogrozilo predvsem življenja policistov in nedolžnih žrtev. Strokovnega gradiva oziroma priročnika, ki bi bil podlaga za reševanje v amok situaciji, v slovenski policiji ni na voljo.

4.2 Tehnična sredstva in taktika delovanja pri amok situaciji

4.2.1 Tehnična sredstva in osebna oprema policistov

Ob predpostavki, da mora reševanje pri amoku prevzeti ekipa patrolj, ki prve pridejo na kraj, policisti razpolagajo z opremo, ki je v službenem vozilu in v osebni zadolžitvi. Posedujejo polavtomatsko pištolo znamke Beretta, model M92, kalibra 9 x 19 mm. V dveh nabojnikih imajo dvakrat po petnajst nabojev, ki imajo posebno ekspanzijsko kroglo z večjo zaustavno moč od polnooplaščne. V patroljnem vozilu imajo na voljo dolgoceveno orožje znamke Crvena zastava, model M70 AB2, kalibra 7.62 x 39 mm, s petimi nabojniki po 30 nabojev. Nekatere enote policije imajo v službenih vozilih dolgoceveno orožje znamke H&K, model MP5, kalibra 9 x 19, s tremi nabojniki po 30 nabojev. Poleg tega imajo v njih tudi zaščitno čelado in neprebojni jopič.

Omenjeni dolgocevni puški sta taktično neprimerni za reševanje v amok situacijah. Puška M70 ima vojaško strelivo s preveliko prebojno močjo za zaprte prostore, saj lahko tam pride do preboja zidov in s tem do nezaželenih posledic, problem puške MP5 pa se pojavi pri kalibru, ki je prvotno namenjen kratkocevnemu orožju, zaradi tega ima majhno prebojno moč, kar lahko predstavlja oviro ob predpostavki, da storilec nosi neprebojni jopič. Neprimerna je tudi taktična zaščita. Neprebojni jopiči v vozilih so večinoma ene velikosti, kar je problematično pri nameščanju za policista, ki odstopa od povprečne rasti. Zasnova jopičev je zastarela in v kombinaciji s čelado onemogoča pravilno gibanje z dolgocevnim orožjem. Poleg tega se pojavi problem tudi pri širini jopiča, ki policistkam onemogoča pravilno držanje kratkocevnega orožja. Zaščitne čelade so v večini stare in iztrošene. Problem je predvsem pri uničenih zategovalnih pasovih in v velikosti čelad, ki so v veliki večini enotne in predstavljajo enak problem kot pri jopičih (Cuder, 2012).

V policiji je bilo sicer nabavljenih nekaj novih kosov opreme, vendar občutno premalo. Policisti bi morali ob sklenitvi delovnega razmerja v osebno zadolžitev poleg pištole in sredstev za vezanje in vklepanje dobiti tudi zaščitno čelado in neprebojni jopič ustrezne velikosti. Oprema bi bila v priročni torbi poleg ostalih stvari, potrebnih za delo na terenu. Tako ob uporabi ne bi bilo težav pri nameščanju, kar bi občutno skrajšalo odzivni čas, in kasneje pri gibanju. Taka oprema bi bila nujna tudi pri ostalih intervencijah, s katerimi se policisti srečujejo dnevno na terenu (ropi, nasilništvo itd.).

4.2.2 Taktika delovanja

Krizne situacije se z zornega kota policijske taktike rešujejo postopoma, v skladu z izdelanimi načrti. Določene so posamezne faze reševanja in enote, predvidene za realizacijo. Pri amoku je postopek reševanja v primerjavi z ostalimi kriznimi situacijami obrnjen na glavo. Policisti, ki prvi pridejo na kraj, se morajo aktivno vključiti v intervencijo. Zavarovanje širšega območja kraja in nato pasivno delovanje policistov ne prideta v poštev. Pristop k reševanju mora biti hiter in učinkovit. Policisti so primorani brez nepotrebne izgubljanja časa vstopiti v objekt in začeti iskati in locirati storilca oziroma storilce z namenom prekinitve napada in realizacije napadalcev. Za uspešno reševanje mora policist poznati taktiko delovanja in gibanja po objektu, saj je ta v primeru amoka specifična.

Prvi stik z amok situacijo vzpostavi operater na operativno-komunikacijskem centru (OKC). Njegova primarna naloga je, da iz obvestila prepozna znake amoka in takoj prenese informacijo patroljam, ki so najbližje kraju reševanja. Prepoznavanje amoka in prvi ukrepi so odločilnega pomena, zato je treba posvetiti pozornost rednemu usposabljanju operaterjev na OKC. Operaterji s pravilnim in pravočasnim razporedom patrolj pripomorejo k optimalnemu začetku reševanja situacije. V Republiki Sloveniji se do sedaj sicer nismo soočili z amok situacijo. Problem bi se lahko pojavil pri delu in usmerjanju s strani OKC, ki je vezan na obstoječa navodila in usmeritve v primeru ugrabitve in zajetja talcev. Ta v začetni fazi niso usmerjena k soočenju z napadalcem, temveč k zavarovanju kraja in reševanju žrtev ter čakanju na SE, kar pa pri amoku ni dopustno (Cuder, 2012).

Policisti, ki so napoteni na kraj reševanja, morajo na vozilih uporabljati svetlobne in zvočne signale, saj obstaja možnost, da bodo napadalci prenehali napad, ko ugotovijo prisotnost policije. Glede na izkušnje se je izkazalo, da storilci ob prihodu policije prenehajo napad ter se predajo oziroma storijo samomor. Že pred prihodom na kraj se morajo policisti ustrezno opremiti z zaščitno opremo in oborožitvijo (Usmeritve, 1998), saj to ob prihodu omogoča zaščito pred napadalci in takojšen pristop k formaciji reševalnih ekip. V nadaljevanju se določi vodja intervencije, to je praviloma najizkušenejši policist. Njegova naloga je, da na podlagi razpoložljivih patrolj oziroma policistov določi ekipe z dvema ali štirimi policisti. Primarna naloga ekip je lociranje napadalca oziroma napadalcev in njihova onesposobitev, v najhujšem primeru z uporabo strelnega orožja. Policisti v ekipah morajo biti ustrezno usposobljeni, saj se morajo soočiti z napadalci in jih v najkrajšem možnem času onesposobiti. Če število ekip dopušča, se določi tudi ekipo policistov za reševanje žrtev, ki prepreči morebitne smrtne žrtve zaradi prepozno nudene prve pomoči. Reševalna ekipa mora biti prav tako pripravljena na soočenje z napadalci, v tem primeru mora prevzeti vlogo ekipe, ki je odgovorna za lociranje in onesposobitev napadalcev. Sorazmerno s časom pride na kraj več patrolj, ki jih uporabimo za zavarovanje ožjega in širšega območja kraja dejanja. Njihova naloga je preprečitev morebitnega bega storilcem (če gre za objekt večjega obsega) in omejitev vstopa na območje nepoklicanim osebam. Za komunikacijo z OKC je zadolžen policist, ki koordinira delo in ukrepe z ostalimi enotami policije in reševalnimi službami. Poleg tega je edini, ki komunicira z ekipami, ki intervenirajo v amok situaciji, in ostalimi enotami policije, ki so aktivno vpletene v reševanje (Cuder, 2012).

4.2.2.1 Tehnika gibanja policistov pri pregledu območja

Ob upoštevanju usmeritev za izvajanje policijske intervencije se policisti z vozilom čim bolj približajo območju oziroma objektu, kjer se storilec nahaja, vendar morajo ohraniti varno razdaljo, ki omogoča kritje ob morebitnem napadu storilca. Ekipe, določene za interveniranje, se približajo objektu, pri tem eden od policistov na daljavo z dolgocevnim orožjem varuje vsa možna mesta, od koder bi lahko storilec napadel (okna, odprtine na objektu ...). S pomočjo hrupa, ki prihaja iz objekta (strelji in kričanje), je treba določiti verjetno lokacijo storilca. Ukrepati je treba hitro, predvsem pa odločno, upoštevajoč lastno varnost. Tehnika približevanja k objektu se pri amoku razlikuje od klasičnega približevanja po sistemu verige. Policista (v ekipi sta najmanj dva) med približevanjem varujeta drug drugega, in sicer tako, da hodita vzporedno in se z levo ramo dotikata drug drugega, obrnjena vsak v svojo smer. S tem sistemom varujeta okolico v krogu 360°. Če je ekipa sestavljena iz štirih policistov, se morebitni tretji oziroma četrti policist postavi za policistom, ki je obrnjen v smeri gibanja. Tako postavljeni policisti varujejo vse štiri strani. Prvi policist, ki je obrnjen v smeri gibanja, varuje sprednjo, levo in deloma desno stran, policist, ki je obrnjen v nasprotno smer in se z levo ramo dotika prvega, varuje zadnjo stran, dodatna policista pa varujeta desno stran. Če situacija dopušča, policisti vstopajo v objekt tam, kjer je napad storilca najmanj možen. Pri vstopu v posamezne prostore se formacija policistov spremeni: če sta v ekipi dva policista, se tisti, ki je obrnjen v nasprotno smer, obrne v smer gibanja in pri vstopu pregleda prostor od levega proti desnemu delu, takoj za njim vstopi drugi policist in pregleda prostor od desnega proti levemu delu prostora. Če je ekipa sestavljena iz štirih policistov, pregled prostorov opravi policista, ki sta v formaciji postavljena za policistom, ki je obrnjen v smeri gibanja. Tehnika gibanja je enaka, s tem da policist, ki je prvi, pregleda levi del, drugi pa desni del prostora. Glede na obseg območja oziroma objekta se pregledane prostore na primeren način označi (z barvo v razpršilu, lepilnimi trakovi, pisali ...), kar ekipam, zadolženim za reševanje morebitnih žrtev, omogoča varnejše gibanje po objektu. Po pregledu prostora se policisti zopet postavijo v osnovno formacijo in nadaljujejo iskanje storilca. Zaklenjenih prostorov se v prvi fazi interveniranja ne pregleduje (Cuder, 2012).

V primeru soočenja s storilcem mora ekipa preprečiti njegovo nadaljnje delovanje. Če razmere dopuščajo, storilca pozove, da preneha napad in odloži orožje ter se preda. V večini primerov amoka so policisti primorani uporabiti strelno orožje zoper napadalce, zato so trenutki neposrednega soočenja zelo stresni in od policistov

zahtevajo dobro psihološko pripravljenost, ki jo doseže z rednim usposabljanjem. Policistovo zavedanje, v kakšni situaciji se nahaja, in poznavanje možnih posledic je ključno za njegovo odzivanje pri ukrepanju. Če bi policist v kritičnem trenutku otrpnil, bi ogrozil življenja interventne ekipe in ostalih oseb, ki so prisotne pri soočenju. V kolikor policisti uspejo napadalca lokalizirati in osamiti, prijetje opravi SE (Cuder, 2012).

V praksi se sicer poleg zgoraj predstavljene formacije gibanja policistov, ki sta jo razvili avstrijska in nemška policija, uporablja tudi ameriško-skandinavski model formacije v obliki diamanta. Pri tej obliki je ekipa sestavljena iz štirih policistov, pri tem je obrnjen vsak v svojo smer, prvi pokriva sprednji del, srednja dva varujeta levo oziroma desno stran, zadnji pa pokriva zadnjo stran. Ta formacija je široka in predstavlja bistveno večjo tarčo od avstrijsko-nemške, zato je nekoliko neprimerna. Pri zadnjem policistu lahko nastane problem pri premikanju, saj hodi vzvratno in se lahko spotakne ob morebitno oviro na tleh. Poleg tega so policisti med seboj v razmahu in niso v stalnem kontaktu, zato lahko pri gibanju pride do izostanka določenega policista (Cuder, 2012).

4.3 Tehnična sredstva in taktika delovanja pri zajetju talcev

4.3.1 Tehnična sredstva in osebna oprema policistov

V primerjavi s situacijo amok je čas pri zajetju talcev reševalni dejavnik, saj se s pomočjo taktičnega zavlačevanja oziroma pogajalskih tehnik v ozadju organizira do potankosti izdelan načrt posredovanja policijskih enot. Policija pri tem posega po najboljšem kadru. V prvi vrsti reševanje situacije zajetja talcev prevzame pogajalska skupina. Skozi poganjanja se lahko krizna situacija razreši brez taktičnega posredovanja policistov, v nasprotnem primeru reševanje talcev praviloma izvaja SE, ki je vrhunsko izurjena in opremljena za interveniranje v protiterorističnih akcijah. Enoto sestavljajo oddelek za operativno delovanje, oddelek za operativno podporo in oddelek za protibombno zaščito. Intervencijo izvaja oddelek za operativno delovanje ob podpori ostalih dveh (Tomšič, 2013).

Nabor osebne opreme policista v SE je v primerjavi s policistom, ki izvaja splošne naloge, neprimerno širši in boljši. Oblečeni so v kombinezone (za opravljanje nalog v urbanih predelih so črne barve, drugače maskirne barve) iz negorljivega materiala, zaščitno čelado, neprebojni jopič, na komolcih in kolenih imajo ščitnike. Poleg

polavtomatske pištole znamke Sig Sauer, tipa P226 in kalibra 9 x 19, posedujejo tudi brzostrelko znamke Heckler & Koch, tipa MP5, ki je zaščitni znak specialnih enot po vsem svetu. Uporabljajo strelivo z različnimi zrni, pri reševanju talcev uporabljajo plastične krogle za manjšo smrtnost. Če je potrebna večja prebojnost, uporabijo polnooplaščene krogle oziroma votle, ko ne želijo prebojnosti. Poleg tega imajo na brzostrelki dodatno opremo, kot sta laserska merilna naprava in baterijska svetilka. V skupini za vpad eden od policistov uporablja tudi ščit, katerega naloga je prestrežanje krogel, ki jih napadalec instinktivno sproži proti policistom (Gorenak, Krobe in Tanasić, 2007).

Oddelek za operativno podporo nudi strokovno in logistično podporo pri izvajanju operativnih nalog. Tako imajo pri premagovanju ovir na voljo hidravliko za vzdigovanje okvira vrat in oken, motorno žago in motorno rezalko za rezanje vrat, ovna za razbijanje vrat ipd. Oddelek za protibombno zaščito pred vpadom in pregledom objekta opravi protibombni pregled in zaščito objekta, v kolikor obstaja sum nastavljenih eksplozivnih teles s strani ugrabiteljev (Tomšič, 2013).

4.3.2 Taktika delovanja

4.3.2.1 Pogajalska taktika

Glavno vlogo pri reševanju v začetni fazi prevzamejo pogajalci, ki imajo določene primarne cilje, to so: zaščita življenj, izpustitev talcev, vdaja ugrabitelja in zaščita premoženja, oziroma da dosežejo miren izhod iz krize. Pri izbiri komuniciranja je treba strmeti k pogajanju »iz oči v oči«, saj ostali načini, kot so megafon, sistemi javnega obveščanja, ne omogočajo vzpostavitve dobrega in zaupljivega odnosa z ugrabiteljem. Neposreden stik med pogajalcem in ugrabiteljem vodi k dobremu odnosu, katerega slaba stran je ogroženost pogajalca. Za tako pogajanje se odloči samo, ko se že predhodno razvije dober odnos z ugrabiteljem, in se ga izvaja le ob zabarikadiranjih (Fuselier, 1981).

Pravila, ki jih moramo pri takem pogajanju upoštevati, so:

1. Od ugrabitelja je treba zahtevati, da ne bo ogrožal pogajalca.
2. Z ugrabiteljem se ne komunicira, dokler meri ožje v pogajalca – treba je vztrajati, da odloži orožje.
3. Za ta način komuniciranja se odločimo šele po uvodnih pogajanjih, ko je ugrabitelj popolnoma miren in je pogajalcu začel zaupati, med njima pa je nastal dober odnos.

4. Pogajalec se nikoli ne pogaja z več kot enim ugrabiteljem.
5. Ugrabitelja je treba nenehno gledati v oči.
6. Vedno mora biti pripravljen tudi načrt umika.
7. Pogajalec ugrabitelju nikoli ne obrne hrbta.
8. Preden se pogajalec približa ugrabitelju, mora ta poznati natančen opis pogajalca.
9. Pogajalec mora paziti, da ne ogroža njegovega osebne prostora (Fuselier, 1981).

Poleg pogajanja »iz oči v oči« je primerno tudi pogajanje po telefonu. Pri tovrstnem pogajanju je to še najbolj osebno in neposredno, obenem pa tudi povsem varno za pogajalca. Tako komuniciranje nam tudi omogoča, da ugrabitelja osamimo, kar največkrat olajša pogajanje (Fuselier, 1981).

Predmet pogajanj je lahko:

- Hrana – je vedno lahko predmet pogajanj. Nikoli se je ne da več, kot je zahtevajo, oziroma izrecno to, kar želijo. Potrebo po pijači se uporabi pri nadaljnjem pogajanju.
- Pijača – predvidoma se ponudi samo brezalkoholne pijače. Izjemoma se lahko da alkoholna, vendar samo pod pogojem, da razpolagamo z zanesljivim podatkom, da bo alkohol blagodejno učinkoval na ugrabitelja.
- Premik – sprememba lokacije zajetja talcev povzroči veliko težav pri nadzoru, poveljevanju in komuniciranju. Kljub temu je osumljencu včasih treba dovoliti premik na drugi kraj. To se lahko dobro izkoristi, da se doseže izpustitev vsaj dela talcev.
- Osvoboditev talcev – tako zaželena okoliščina, da se je o njej vredno pogajati. Verjetna posledica, ki pri tem nastane, je zahteva ugrabitelja, da se ga izpusti. Pri tem mora imeti država oziroma služba jasno izdelano stališče, ali se ugrabitelju v tem primeru dovoli neoviran umik ali ne.
- Denar – je največkrat zahtevan pogoj, da se izpusti talce. To je v večini primerov najenostavnejša izmenjava, še zlasti če imamo ugrabitelja tudi po izpustitvi talcev pod nadzorom (Fuselier, 1981).

V začetni fazi pogajanj je naloga pogajalca ugotavljanje ugrabiteljeve starosti, spola, okolja, iz katerega izhaja, morebitne kriminalne preteklosti ... V nadaljevanju se mu postavi nedvoumna vprašanja, na katera lahko odgovori samo z da ali ne. Kasneje se

skozi njegovo izrazoslovje ugotavlja njegovo inteligentnost oziroma umske sposobnosti ter duševno stanje. Kako razmišlja? Ali je njegovo razmišljanje iracionalno oziroma logično? Med komuniciranjem iščemo možne poti za zmanjšanje stresnosti situacije oziroma da mu otežimo situacijo (odvisno od trenutka pogajanj). Pogajalec oceni ugrabiteljevo pripravljenost in predanost k izpolnitvi zadanega načrta. Pri tem se z ugrabiteljem neprestano pogaja, saj lahko že ugoditev majhnim zahtevam ugrabitelja v pravem trenutku pripeljejo do izpustitve talca. Komunikacija mora temeljiti na pozitivnosti in spodbujanju, da »ni vse tako črno, kot se zdi«. V nasprotnem primeru lahko ugrabitelja spravimo v brezizhoden položaj, to pa lahko privede do njegovih drastičnih ukrepov, lahko izgubi zaupanje in preneha sodelovati s pogajalcem. Prepričanost ugrabiteljev, da jim je uspelo vse potrebno za uspešen pobeg oziroma da se je pogajalec z njimi pogodil za neoviran odhod, povzroči upad pozornosti in nadzora nad talci. V tem trenutku je treba načrtovati vpad v objekt. Pogajanja se morajo nadaljevati, vendar se pogajalcem ne izda točnega trenutka vpada, saj bi lahko s spremembo barve glasu in načinom govora vzbudili sum pri ugrabiteljih, da se nekaj pripravlja za njihovim hrbtom (Fuselier, 1981).

Potek pogajanj je lahko dolgotrajen proces. Več časa ko mine od začetka pogajanj, večja je verjetnost, da bo ugrabitelj talce izpustil nepoškodovane. To je posledica naraščanja osnovnih potreb (po hrani, pijači in počitku), prvotna napetost se zmanjša, sčasoma se ugrabiteljem povrne razum in se ne prepuščajo več čustvom, lahko se pojavi stockholmski sindrom, zahteve in pričakovanja ugrabiteljev se zmanjšajo, med pogajalcem in ugrabiteljem se razvije dober odnos ter s časom zbrana obvestila omogočajo boljšo podlago za odločanje. Dolgotrajno pogajanje ima lahko tudi posledice na strani skupine pogajalcev in vodstvenega kadra, saj se ti sčasoma lahko utrudijo in zdolgočasijo, to pa lahko povzroči napake pri njihovem odločanju. Izgubijo lahko tudi občutek za objektivnost (Fuselier, 1981).

Uspešnost pogajanj se odraža v nepoškodovanih in živih talcih, zmanjševanju besednih groženj talcem in v daljših pogovornih intervalih med pogajalcem in ugrabiteljem, v katerih je manj govora o nasilju in nižji čustveni napetosti ugrabitelja. Če ugrabitelj med pogajanjem rani ali ubije talca, obstaja velika verjetnost, da bo takšno početje nadaljeval, zato je treba brez odlašanja izvesti vpad v objekt (Fuselier, 1981).

4.3.2.2 Taktika delovanja SE

Prve ukrepe na kraju izvedejo policisti, ki opravljajo splošne naloge v patroljah. Postavijo širšo in ožjo blokado območja krizne situacije. Pozornost morajo posvetiti predvsem ožji blokadi, da ugrabitelje zadržijo v čim ožjem obsegu ter blokirajo oziroma umaknejo vsa vozila, ki bi omogočala pobeg ugrabiteljev. V nadaljevanju evakuirajo ljudi iz neposredne okolice in od očividcev zberejo čim več informacij. Ob prihodu SE ta prevzame ožjo blokado (Vivod, 2004).

SE od operativnega štaba pridobi čim več natančnih informacij o kraju oziroma objektu (stavba, ladja, vlak, letalo), ki bo predmet vpada, njegovih značilnostih (pridobitev tlorisa objekta), ugrabiteljih (število, zahteve, oborožitev, nacionalnost, psihofizično stanje), talcih (morebitna prisotnost otrok in žensk) in o nameščenih policijskih blokadah. Cilj je pridobitev kakovostnih operativnih podatkov, ki bodo omogočali ocenitev situacije in določitev poteka reševalne akcije. V veliko pomoč pri tem je pogajalska skupina s pridobivanjem informacij od ugrabiteljev in tudi z zavlačevalno pogajalsko taktiko, ki odvrta pozornost ugrabiteljev in s tem omogoča razvrščanje enote in nameščanje specialne opreme. Ko so podatki preverjeni, vodja akcije naredi načrt, s katerim določi naloge vsakega posameznika, ki bo v akciji sodeloval. Vsi morajo biti seznanjeni s potekom reševanja, vključno s pregledom objekta in okolice (Vivod, 2004).

Načrt vključuje:

- način delovanja (približevanje objektu, način vpada),
- uporabo oborožitve, opreme, specialnih sredstev,
- način konkretne razrešitve situacije v spopadu z ugrabitelji v objektu in imeti pripravljene alternativne rešitve,
- število ljudi, ki jih imamo na voljo, in njihove specialnosti,
- razpoložljivo zaščitno opremo,
- delovanje sredstev za zvezo,
- morebitno uporabo vozil in oklepnih transporterjev,
- zdravstveno oskrbo (Midžan, 2008).

SE je izurjena policijska enota, ki s svojo taktiko, udarnostjo, gibljivostjo, psihofizično pripravljenostjo in opremo rešuje najzahtevnejše varnostne in krizne situacije. Posebnost enote je v tem, da je znotraj nje širok spekter usposobljenih

ljudi za različne specialnosti. V njej so ostrostrelci, potapljači, jamarji, vodniki službenih psov, vozniki oklepnih vozil in reševalci, ne nazadnje je v njej tudi skupina specialistov za vstopanje v prostore (v tujini imenovana breachers) (Tomšič, 2013). Vpad v objekt je ena izmed najzahtevnejših nalog, zato ga izvedejo skupine, v katerih vlada zaupanje med sodelavci. Pripadniki skupine so visoko izurjeni in ukrepe izvajajo instinktivno. Osnovni pogoj za učinkovit vpad v objekt je poleg vrhunske izurjenosti in opremljenosti predvsem trenutek presenečenja. Vpad traja kratek čas, od tri do pet sekund. V primeru objekta večjega obsega in nujnosti ukrepanja (ogrožanje talcev) lahko vpad traja dlje in je sestavljen iz več vpadov po delih. Vpad je nenaden in nepričakovan dinamičen postopek, ki ga sestavlja več komponent. V začetni fazi naredimo potezo za odvratanje pozornosti (poteze brez pravega razloga s ciljem ustvarjanja zmede pri ugrabiteljih), s pomočjo svetlobe, zvoka ali udarca ustvarimo efekt šoka (svetila na orožju in ščitu, svetilne bombe, močna svetloba skozi okno – reflektorji, šok bombe, sirene, zvok helikopterja ...). Vpad poteka tekoče, če prvemu spodrsne, ima zastoj oziroma je ranjen, drugi nadaljuje, prav tako če na prvega v skupini streljajo, se ta skloni in strelja, ostali policisti v stoječem položaju streljajo čez njega ter nadaljujejo pregled objekta. V skupini se uporablja tudi ščit, ki ga nosi prvi v skupini, in sicer tako, da hodi v polpočepu, kar omogoča drugemu in ostalim policistom, da lahko streljajo preko njega. Specialci ob konfrontaciji z ugrabitelji stremijo k uspešni realizaciji s silo, pri kateri ugrabitelj ne utrpi hudih telesnih poškodb ali celo umre. Pripadniki SE v Republiki Sloveniji niso nikoli uporabili strelnega orožja pri realizacijah ugrabiteljev, kar kaže na izredno taktično pripravo pred izvedbo akcije (Vivod, 2004).

5 Razlike v ukrepanju policije v kriznih situacijah na podlagi odmevnih primerov v svetu

5.1 Primeri amoka

5.1.1 Blacksburg v ZDA

Pokol, ki se je zgodil 16. aprila 2007 na univerzi Virginia Tech, je najsmrtonosnejši strelski incident v zgodovini ZDA, ki ga je zagrešil en sam strelec. Študent Seung-Hui Cho je v svojem strelskem pohodu med sedmo in deseto uro na dveh ločenih lokacijah študentskega središča ubil 32 ljudi, 17 pa jih je bilo ranjenih (Pokol na Vrigina ... 2007).

Napad je pritegnil mednarodno pozornost medijev in sprožil burne razprave o ohlapni zakonodaji, ki omogoča nabavo orožja osebam s psihičnimi motnjami. Choju je bila v rani mladosti diagnosticirana huda oblika depresije in anksiozne motnje. Skozi celotno srednješolsko obdobje je prejemal terapijo in posebno podporo pri izobraževanju. Ob prehodu na univerzo ta ni bila seznanjena s študentovimi psihičnimi motnjami, saj zvezni zakoni o varstvu osebnih podatkov ščitijo posameznika. Leta 2005 je bil Cho obtožen zalezovanja dveh študentk v študentskem središču. Po preiskavi je posebno sodišče razsodilo, da je Cho duševni bolnik, in mu naložilo obvezno zdravljenje. Kljub kvalifikaciji duševnega bolnika mu je takratna zakonodaja omogočila nabavo orožja. Kronologija dogodkov pred napadom je pokazala, da je Cho 2. februarja 2007 preko spleta naročil polavtomatsko pištolo znamke Walther tipa P22, kalibra 5,6 milimetra, 13. marca pa je kupil še drugo polavtomatsko pištolo znamke Glock, tipa 19 in kalibra 9 x 19 milimetra, s pripadajočimi 50 naboji. V enem mesecu je kupil še dodatne nabojnike za pištoli, njihovo skupno število je bilo devetnajst, poleg tega pa še večje količine streliva in lovski nož. Obiskal je tudi lokalno strelišče, kjer je preizkusil praktično delovanje pištol. »Pozitivna« posledica napada je bila zapolnitev vrzeli v zakonodaji zvezne države Virginia, ki je omogočila vključitev države v nacionalni informacijski sistem kriminalne preteklosti posameznika (NICS). Omenjeni sistem zazna pretekla deviantna ravnanja potencialnega kupca in s tem prepreči nabavo orožja (Virginia Tech massacre, 2013).

Usodnega dne okoli sedme ure zjutraj so Choja opazili pred vhodom v študentski dom West Ambler Johnston Hall, vstop v katerega je mogoč samo študentom, ki prebivajo

v domu. Cho je na neznan način vstopil v dom in ob 7.15 v sobi številka 4040 ustrelil prvo žrtev, 19-letno študentko. Žrtvi je prišel na pomoč pomočnik vodje doma, a ga je Cho nekaj trenutkov pozneje hladnokrvno ubil. Cho je zapustil kraj zločina in se vrnil v svojo sobo v domu Harper Hall. Medtem ko so reševalne ekipe nudile pomoč v West Ambler Johnston Hallu, je Cho v sobi napolnil nabojnike s strelivom, nato je na svojem računalniku izbrisal elektronsko pošto in odstranil trdi disk ter ga odvrigel na neznanem kraju. Dve uri po prvem morilskem pohodu je na pošti v bližini študentskega središča oddal pošiljko, namenjeno televizijski hiši NBC News. Pošiljka je vsebovala slike Choja z orožjem in posnetke, v katerih skozi blodnjavo navaja razloge, ki so ga pripeljali do storitve tega okrutnega dejanja. Nato se je namenil proti stavbi Norris Hall, kjer je oddelek za inženirske znanosti in mehaniko. S seboj je nosil nahrbtnik, v katerem je imel poleg dveh polavtomatskih pištol še devetnajst nabojnikov, 400 kosov streliva, nož, kladivo, verige ter ključavnice. Ob vstopu v stavbo je z verigami zaklenil tri glavne vhode in na njih obesil napis, ki je opozarjal, da bo v primeru poskusa odpiranja vrat eksplodirala bomba. Po navedbah prič je Cho pred streljanjem pogledal v več učilnic ter nato vstopil v učilnico številka 206 in začel svoj drugi morilski pohod. V napadu, ki je trajal približno devet minut, je ubil štiri predavatelje in 28 študentov, 17 jih je bilo ranjenih. Vsako žrtev je ustrelil najmanj trikrat, od tega jih je 28 ustrelil v glavo. Za strelivo je uporabil naboje z votlo konico, katerih lastnost je, da ob zadetku ostanejo v tarči in s prenosom vse svoje kinetične energije na tarčo povečajo šok in poškodbe tkiva ter s tem posledično povzročijo večjo izgubo krvi. Približno 12 minut po začetku napada je Cho v učilnici 211 storil samomor (Virginia Tech massacre, 2013).

Policija je bila na kraju dejanja tri minute po prejetem obvestilu. Pet minut so izgubili za premagovanje zabarikadiranih glavnih vhodov, ki so jim onemogočali vstop. S pomočjo prestrelitve ključavnice na vratih so vstopili v laboratorij neposredno ob glavnem objektu. Nato so se premaknili v drugo nadstropje glavnega objekta, od koder so prihajali strelji. Ob prihodu so policisti slišali zadnji strel, s katerim si je Cho vzel življenje (Pokol na Virginia ... 2007).

5.1.2 Winnenden in Wendlingen v Nemčiji

Srednja šola v kraju Winnenden je bila 11. marca 2009 prizorišče morilskega pohoda, ki je imel zaključek v 40 kilometrov oddaljenem kraju Wendlingen. Poleg šole je bil prizorišče napada avtosalon v Wendlingenu, kjer si je napadalec, 17-letni Tim Kretschmer, na koncu sodil sam. V pokolu je ubil petnajst ljudi, devet je bilo ranjenih (Morilec dijakov ..., 2009).

Kretschmer je bil bivši dijak gimnazije Albertville v Winnendenu. Šolo je končal z relativno slabim rezultatom, ki mu je preprečil nadaljnje šolanje na visoki komercialni šoli. Prijatelji so ga opisali kot osamljeno in frustrirano osebo, ki se je počutila odrinjeno iz družbe. Nekdanji trener namiznega tenisa ga je opisal kot razvajenega otroka, ki je imel visoko mnenje o svojih sposobnostih. V igri je težko sprejemal poraze, svoje napake je pripisoval soigralcem, do njih je imel zaničevalen odnos. O njegovem obnašanju je trener seznanil starše, ti pa so se v celotni zadevi postavili na sinovo stran. Predan je bil tudi igranju videoiger z elementi nasilja, te je igral tudi na dan pokola. Zanimal se je za filme, ki vsebujejo sadomazohistične prizore, v katerih moški nadvlada in zaničuje žensko. V preteklosti je bil večkrat obravnavan zaradi klinične depresije, kar je bila podlaga za sprejem v psihiatrično kliniko v letu 2008. Straši so v medijih sicer zanikali, da je sin kadar koli prejemal psihiatrično zdravljenje in da je bil pacient klinike, vendar poročilo preiskovalcev navaja, da se je petkrat sestal s terapevtom. Predmet pogovora je bila Timova naraščajoča jeza in želja po nasilju. Tri tedne pred morilskim pohodom je napisal pismo svojim staršem, v katerem opisuje svoje trpljenje, napisal je še, da ne vidi več izhoda (Ley, Brandenburg in Winterstein, 2009).

Tim je v stavbo gimnazije vstopil okoli 9.30. Odšel je v prvo nadstropje in vstopil v najbližjo učilnico ter nato še v laboratorij za kemijo. V dveh prostorih je ubil osem dijakinj in enega dijaka ter profesorico. Večino žrtev je ubil s streli v predel glave. Med izvrševanjem pokola je ravnatelj gimnazije oddal kodirano sporočilo »Ga. Koma prihaja,« v katerem je beseda amok črkovana od zadaj naprej (ta sistem je bil uveden po pokolu na gimnaziji v Erfurtu aprila 2002³) in profesorje opozarja na izvrševanje situacije amok. Policija je od študenta prijela klic na pomoč tri minute

---

³ Morilski pohod, ki se je zgodil 26. aprila 2002 na Gutenberg-gimnaziji v Erfurtu v Nemčiji, je zakrivil 19-letni dijak Robert Steinhauser, ki je bil pred tem izključen z omenjene gimnazije. V pokolu je ubil 16 ljudi, od tega 13 profesorjev, dva študenta in enega policista (Erfurt massacre, 2013).

po začetku morilskega pohoda. Trije policisti so na kraj prispeli dve minuti kasneje in vstopili v šolo, prekinili nadaljevanje pokola ter se soočili z napadalcem. Tim je proti njim sprožil več streliv ter zbežal proti izhodu. Pri begu iz gimnazije je na hodniku smrtno ranil dve profesorici. Na šoli je skupno ubil dvanajst ljudi in pri tem izstrelil več kot 60 nabojev. Pri begu s kraja dejanja je v parku psihiatrične klinike ubil 56-letnega vrtnarja. Okoli desete ure zjutraj je na parkirišču v Winnendenu ugrabil voznika z osebnim vozilom in ga z orožjem prisilil, da je vozilo usmeril na avtocesto proti Wendlingenu. V bližini izvoza za Wendlingen je voznik namerno zapeljal s ceste na travnik, pobegnil iz vozila ter stekel proti policijski patrulji, ki je bila ob cesti. Ugrabitelj je takoj zapustil vozilo, stekel v smeri bližnje industrijske cone, vstopil v salon vozil, kjer je bilo pet oseb, ter od enega izmed prodajalcev zahteval ključne enega od vozil. Prodajalec je v trenutku napadalčeve zmedenosti pobegnil iz salona, storilec pa je v naslednjem s trinajstimi streliv ubil drugega izmed prodajalcev in naključno stranko. Med polnjenjem nabojnika z naboji je tretjemu prodajalcu in naključni stranki uspelo pobegniti. Napadalec je izstopil iz salona in izstrelil več nabojev v mimovozeče vozilo, vendar ni nikogar ranil. Tedaj je na kraj prispela policija in se neposredno spopadla z napadalcem. Pri tem je bilo s strani policistov izstreljenih osem nabojev, pri čemer je napadalca eden ranil v nogo. Napadalec se je takoj umaknil v notranjost salona in proti policistom izstrelil dvanajst nabojev, nato pa je skozi zadnja vrata stekel iz salona v bližino poslovne stavbe in pri tem ranil dva policista. Policija je med tem postopoma obkolila kraj dejanja. Storilec je naključno izstrelil več nabojev v smeri policistov in okoliških stavb. Nekaj trenutkov kasneje je ponovno napolnil nabojnik in storil samomor. Med napadom v Wendlingenu je ubil dve osebi in pri tem izstrelil 112 nabojev (Das offizielle Protokoll, 2009).

Tim Kretschman je napad izvedel s polavtomatsko pištolo znamke Beretta, model M92, ki jo je, nezavarovano, vzel iz spalnice svojih staršev. Njegov oče, ki je bil sicer član lokalnega strelskega kluba, je imel poleg omenjene pištole v posesti še štirinajst kosov orožja. Kritičnega dne je policija opravila hišno preiskavo in ugotovila, da je imel oče orožje razen pištole ustrezno zavarovano. Poleg pištole je manjkalo več sto kosov nabojev kalibra 9 x 19. Oče je bil zaradi neustrezno zavarovane pištole obsojen nenaklepnega uboja petnajstih oseb in povzročitve hude telesne poškodbe ter malomarnega ravnanja z orožjem (Details aus ... 2009).

5.2 Primeri zajetja talcev

5.2.1 Moskva v Rusiji

Teroristični napad v gledališču Dubrovka v Moskvi se je začel 23. oktobra 2002, ko je približno 40 čečenskih teroristov pod vodstvom ekstremista Movsar Berayeva⁴ vstopilo v gledališče med predstavo muzikala Nord-Ost in igralce ter publiko zajelo za talce (vseh talcev je bilo 850). Devetdesetim ljudem je pred zajetjem uspelo pobegniti skozi okna gledališča. Teroristi (približno polovica jih je bila žensk) so nosili eksploziv, ki bi ga v primeru poskusa osvoboditve talcev najverjetneje sprožili. Zahtevali so takojšen umik ruske vojske iz Čečenije. Posebne enote Spetsnaza⁵ so 26. septembra zjutraj skozi jaške v dvorano spustile živčni plin, ki naj bi omamili teroriste, nato pa so izvedli vpad v gledališče. Po uradnih ocenah naj bi ubili vse teroriste. Zaradi posledic delovanja plina je umrlo 130 talcev (Wikipedia, 2013).

Vodja teroristov Movsar Bernayev je po zajetju talcev ruskim medijem podal izjavo za tamkajšnje oblasti, ki je poleg vzrokov za izvedbo terorističnega dejanja vsebovala zahtevo za brezpogojni umik ruske vojske na ozemlju Čečenije. Za izvedbo zahteve jim je dal en teden časa. Če oblasti v tem roku ne bodo umaknile vojske, bodo začeli pobijati talce. Poleg tega je zahteval takojšnje prenehanje dejavnosti topništva in zračnih sil na ozemlju Čečenije. Ruske oblasti so naslednji dan prekinile napade (moratorij je trajal do 28. septembra), umik vojske pa so zavrnilo, saj so menile, da je rok za umik neuresničljiv. V treh dneh zajetja je teroristična skupina kot posledica pogajanj izpustila okoli tristo talcev, predvsem muslimane, nosečnice, nekaj otrok in tujih državljanov ter osebe, ki so potrebovale zdravniško oskrbo. Dve talki sta se odločili za samostojen pobeg, vendar so ugrabitelji eno od njiju ubili, to pa je sprožilo paniko in jezo med talci. Med zajetjem je prišlo do dveh incidentov v gledališču. Prvo noč je mimo policijske blokade v gledališče vstopila mlajša ženska in talce pozivala, naj podprejo teroristično skupino v svojih prizadevanjih. Ugrabitelji z njo niso hoteli komunicirati, saj so menili, da gre za tajno agentko FSB (ruske obveščevalne službe) in so jo zato ubili. Naslednjo noč je mimo blokade pred ugrabitelje stekel moški, ki je trdil, da je v gledališču ugrabljen njegov sin.

---

⁴ Movsar Barayev, rojen 1979., je bil nečak razvpitega čečenskega vojskovodje Arbi Barayeva, ki naj bi delal pod vodstvom FSB. Po smrti svojega strica junija 2001 je bil Movsar vodja čečenske teroristične milice, poznane kot Specialna islamistična brigada (SPIR) (www.start.umd.edu).

⁵ Specialna enota ruske varnostne službe FSB, specializirana za boj proti terorizmu (Kozlov, 2013).

Ugrabitelji so ga po nekaj trenutkih pregovarjanja ubili. Ruske oblasti so na podlagi teh dogodkov sklenile, da bodo pripadniki posebnih enot Spetsnaza vpadli v objekt (Moscow theater hostage ..., 2013).

V noči na 26. september sta dva pripadnika Spetsnaza prikrito pregledovala okolico gledališča, pri tem pa so ju teroristi napadli. Dejanje napadalcev je bil dokaz odtekanja informacij iz policije v medije, zato je vodstvo reševanja podalo lažno informacijo, da bodo vpadli ob tretji uri zjutraj. Čečenski uporniki so bili ob tej uri na položajih in so sprožili več strelav na pripadnike enote. Ob peti uri zjutraj, ko je pri upornikih nastopilo obdobje sproščenosti, sta skupini Alfa in Vympel enote Spetsnaza skozi prostore kluba v kleti vpadli v objekt. Pri tem so uporabili mešanico plina, ki naj bi vseboval anestetik in valium in katerega namen je bil onesposobiti napadalce. Posledice so bile katastrofalne. Ruske oblasti so pred javnostjo skrivale sestavo plina, posledica pa je bilo 130 smrtnih žrtev med talci, saj zdravniki niso vedeli, s čim imajo opravka in kako to zdraviti. Prisotni v gledališču so sprva menili, da je dim posledica požara, vendar so kmalu začutili posledice živčnega plina. Napadalci so začeli v megli dima brezglavo streljati. Pol ure po uporabi plina so oborožene skupine enote Spetsnaza začele eksekucijo teroristov. Po približno dveh urah bojevanja so ubili vseh 40 teroristov. V zajetju je bilo skupno 170 smrtnih žrtev, od tega 133 talcev, ki so umrli za posledicami delovanja živčnega plina, le tri od njih pa so ubili ugrabitelji (Moscow theatre hostage ..., 2013).

5.2.2 Alabama v ZDA

Krizna situacija zajetja talcev v kraju Midland City v zvezni državi Alabama je trajala šest dni. Jimmy Lee Dykes je 29. januarja 2013 vstopil v šolski avtobus in od voznika zahteval izročitev dveh fantov, starih šest in osem let. Voznik zahteve ni hotel izpolniti, zato ga je napadalec ubil. Medtem je poskušalo enaindvajset otrok pobegniti skozi zasilni izhod v zadnjem delu avtobusa. Dykes je uspel enega od otrok ujeti ter ga odpeljati s seboj (Blackwell in Savidge, 2013) .

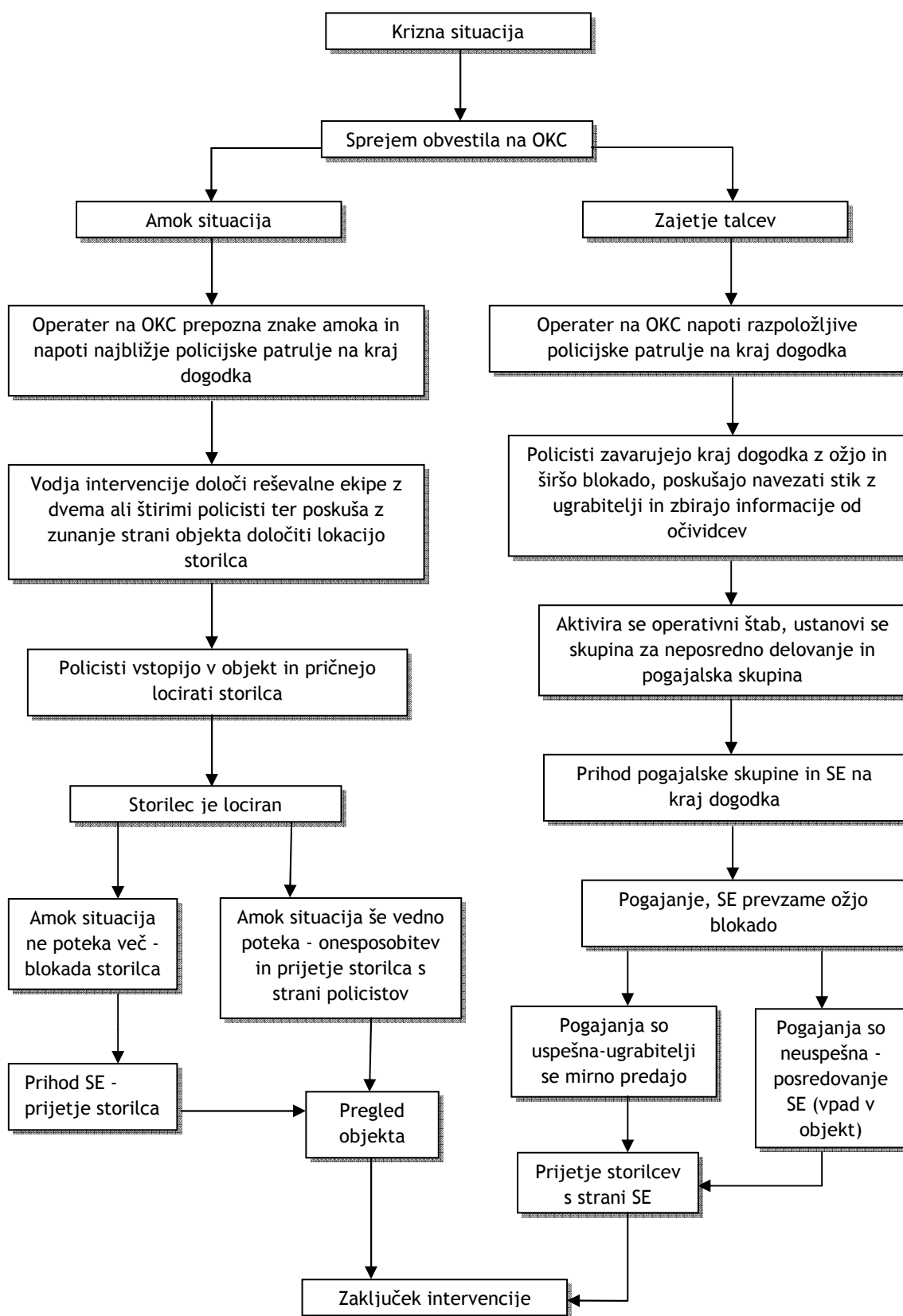
Napadalec, 65-letni veteran vojne v Vietnamu, je tudi sicer veljal za problematičnega in kontroverznega prebivalca Midland Cityja. S sosedi je bil pogosto v konfliktu. V opozorilo otrokom, naj ne vstopajo na njegovo posest, je nekega dne z železno palico do smrti potolkel sosedovega psa. Na cesti pred svojo hišo, ki jo je ponoči pogosto varoval s puško, je postavil hitrostne ovire, namenjene motoristom.

Še dan pred krizno situacijo je bil na sodišču zaslišan kot obdolženec zaradi domnevne uporabe orožja oziroma streljanja pri sosedu (Gray, 2013).

V tednih pred dejanjem je pred svojo hišo uredil postajališče za šolski avtobus in tako vzpostavil odnos z voznikom avtobusa, kar mu je kasneje omogočilo vstop na avtobus in izvršitev dejanja. Usodnega dne je šolski avtobus po koncu pouka opravil krožno vožnjo po Midland Cityju. Proti koncu poti se je ustavil še pred Dykesovo hišo. Na avtobus, v katerem je bilo enaindvajset učencev, je vstopil Dykes in od voznika zahteval izročitev dveh učencev. Voznik je zahtevo zavrnil, to pa je napadalca izzvalo, da je vanj izstrelil pet strel in ga smrtno ranil. Med tem dejanjem je eden od učencev uspel poklicati policijo in jim opisal dogajanje na avtobusu. Po streljanju se je Dykes postavil med sedeže in s tem onemogočal beg učencev skozi vrata pri vozniku. Otroci so začeli bežati skozi zasilni izhod na zadnjih vratih avtobusa. Dykes je ujel petletnega fanta. Po zajetju je talca odpeljal v podzemni bunker, ki ga je sam izdelal na svojem posestvu. Bunker je bil opremljen s prezračevalno cevjo iz plastike, prek katere je kasneje komuniciral s pogajalci. Kmalu po prihodu v bunker je Dykes poklical policijo in jim podal navodila, kako bodo lahko komunicirali z njim. Primer so prevzeli pogajalci pod okriljem FBI, ki so v začetku pogajanj dosegli, da je Dykes po prezračevalni cevi sprejel zdravila, ki jih je talec nujno potreboval zaradi aspergerjevega sindroma. Napadalec je v eni od zahtev želel, da bi v bunker prišla novinarka lokalne televizije in v živo z njim opravila intervju. Kasneje je bilo v preiskavi ugotovljeno, da če bi se to zgodilo, bi Dykes v živo pred televizijskimi kamerami storil samomor (Alabama bunker hostage ..., 2013).

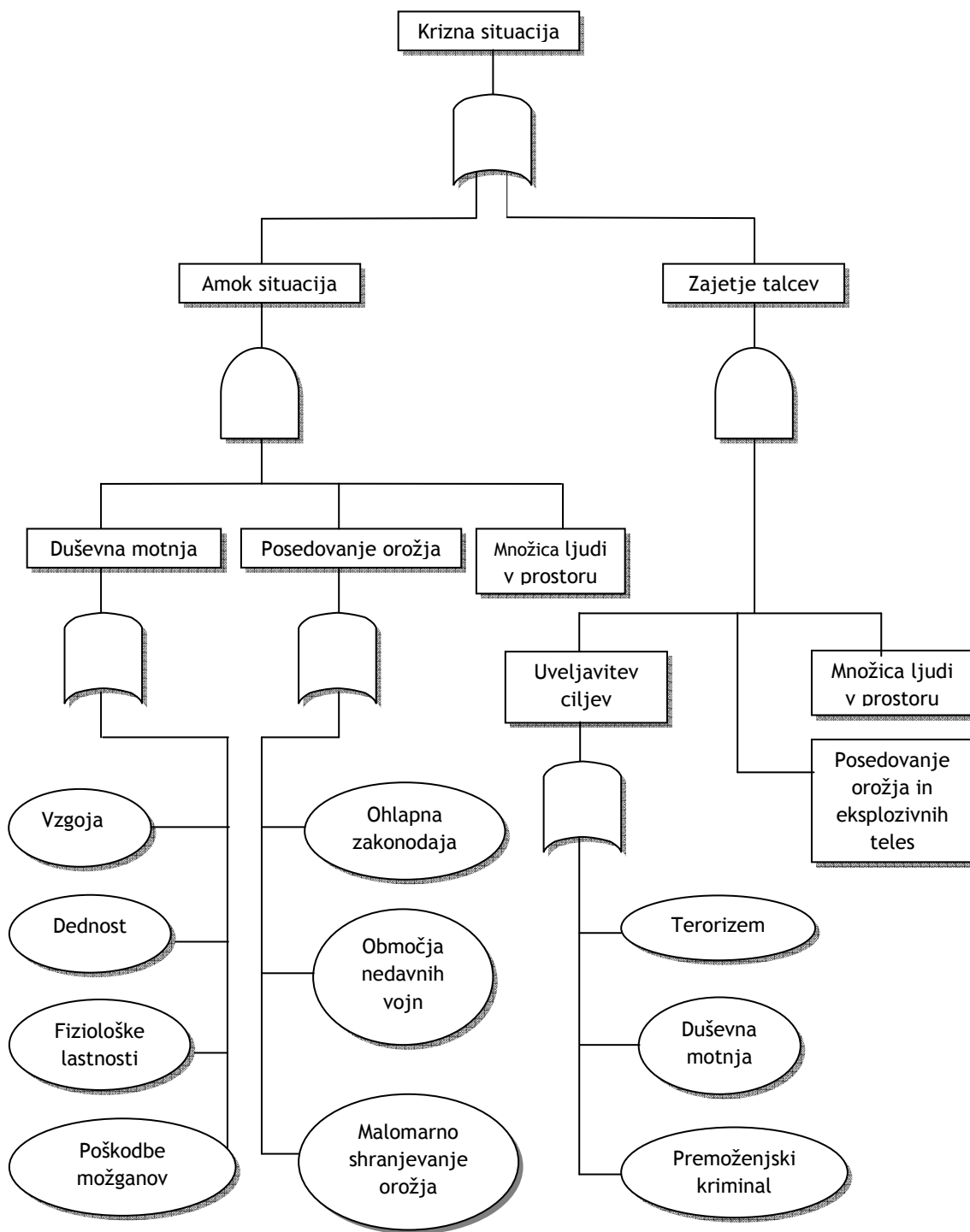
Po šestih dneh pogajanj so pogajalci spoznali, da je komunikacija z napadalcem vse manj pogosta in ne prinaša vidnega napredka. Poleg tega so s pomočjo skrite kamere ugotovili, da Dykes v roki pogosto drži pištolo, zato so se 4. februarja okoli 15. ure odločili za vpad v bunker. S pomočjo eksploziva so prebili streho podzemnega bunkerja in vstopili v bunker ter z uporabo šok bombe onemogočili Dykesu, da bi segel po pištoli. Napadalca so z uporabo strelnega orožja takoj ubili. Petletni fant pri reševalni akciji ni utrpel vidnejših poškodb. Policija je pri vpadu v bunker naletela na dve eksplozivni telesi domače izdelave, ki sta bili nastavljeni v prezračevalni cevi in bivalnem delu. Preiskava je pokazala, da je napadalec med pogajanjem talca skozi igro učil, kako se sproži nastavljena eksplozivna telesa (Alabama bunker hostage ..., 2013).

5.3 Razlike v ukrepanju policije

Slika 1: Diagram razlik v ukrepanju policije

5.4 Drevo odповіdi v primeru krizne situacije

Slika 2: Drevo odповіdi v primeru krizne situacije

6 Usposobljenost slovenske policije za ukrepanje v kriznih situacijah

6.1 Zajetje in ugrabitev talcev

Slovenska policija ima za primer krizne situacije zajetja talcev izdelan načrt oziroma t. i. Navodilo (1999) ter Priročnik (2009). Za reševanje situacije je pristojna kriminalistična policija policijske uprave, kjer je prišlo do krizne situacije, oziroma če je potrebno usklajeno delovanje več policijskih uprav, uprava kriminalistične policije Generalne policijske uprave (GPU). V nadaljevanju se aktivira operativni štab, ki ga vodi delavec kriminalistične policije, OKC GPU na kraju zagotovi delovanje mobilnega OKC. Ustanovita se skupina za neposredno delovanje in pogajalska skupina (Navodilo, 1999).

Skupina za neposredno delovanje (pod vodstvom delavca kriminalistične skupine, ki jo sestavljajo policisti kriminalistične in splošne policije) opravlja vse naloge na območju krizne situacije. Primarne naloge so:

- a) ožja blokada,
- b) izpraznitev neposrednega območja kraja dejanja,
- c) dokumentiranje dokazov in po potrebi videoprenos v operativni štab,
- d) načrtovanje alternativ posega oziroma posredovanja policije,
- e) izvedba načrtovanega posega,
- f) izvedba posega ob ugodni priložnosti,
- g) izvedba posega v sili,
- h) izvedba ukrepov ob begu osumljencev,
- i) izvedba predaje,
- j) sprejem izpuščenih talcev (Navodilo 1999).

Izvajanje alinej e, f in g je naloga SE, razen ko okoliščine dopuščajo (neodložljiva reakcija, ugodna priložnost, SE ni na razpolago), nalogo lahko izvedejo tudi drugi policisti (Navodilo, 1999).

Naloge pogajalske skupine so:

- opravljanje razgovorov z ugrabitelji in talci,
- razvijanje in izvajanje ciljnih pogajalskih strategij,
- stalno presojanje psihofizičnega stanja ugrabiteljev in talcev in
- dokumentiranje pogajalskih razgovorov (Navodilo, 1999).

Pogajalci z vseh policijskih uprav so deležni vsakoletnega teoretičnega in praktičnega usposabljanja, na katerem se seznanijo z novostmi v pristopu in taktiki pogajanj.

Vpad v objekt je paradna disciplina SE, ki zahteva stalno urjenje specialcev, saj mora biti izveden instinktivno in popolno. To lahko dosežemo le z rednim in učinkovitim teoretičnim ter praktičnim usposabljanjem. Kader se mora stalno izobraževati z novostmi pri taktiki in delovanju, saj se tehnika spreminja in izpopolnjuje. SE slovenske policije je zato članica evropskega združenja specialnih enot Atlas. Znotraj združenja je organiziranih pet delovnih skupin, dva foruma in platforma za izmenjavo podatkov. Področja, ki jih obravnavajo delovne skupine, so:

- stavbe (»Building«) – obravnava poenotenje na področju dela na objektih,
- vstop (»Entry«) – ukvarja se z vstopom v objekte skozi ali preko različnih ovir,
- vode (»Naval«) – obravnava vse vidike delovanja protiterorističnih enot na vodah,
- prevoz (»Transport«) – obravnava vse vidike delovanja protiterorističnih enot na prevoznih sredstvih razen letal in plovil,
- letalo (»Aircraft«) – obravnava vse vidike delovanja protiterorističnih enot v zvezi z letali (Tomšič, 2013).

V forumu ostrostrelstvo (»Sniper«) usklajujejo standarde na področju delovanja ostrostrelcev v zvezi z orožjem s taktiko delovanja, z opremo in drugimi operativno-taktičnimi podatki. V drugem forumu delujejo policijski pogajalci (»Nego«) v protiterorističnih enotah, ki usklajujejo standarde delovanja na področju izvajanja pogajanj v specialnih enotah (Tomšič, 2013).

6.2 Amok situacija

Policija v slovenskem prostoru trenutno ne razpolaga z enotnim navodilom oziroma priročnikom za interveniranje v situaciji amok. Spomladi 2011 je bilo sicer v sodelovanju z avstrijsko policijo izvedeno uvodno usposabljanje policijskih inštruktorjev oziroma t. i. multiplikatorjev, ki naj bi pridobljeno znanje prenesli na policiste v enotah (Čuček, 2011). Inštruktorji so v večini tudi nosilci vadbene programa samoobrambe, ki se ga morajo policisti mesečno udeleževati. Program obsega 40 ur na letni ravni, v ta sklop pa je vključena tudi predstavitev amok situacije. Kvota ur ne omogoča celovitega usposabljanja, zato so bili policisti v večini seznanjeni le s teoretičnim vidikom amoka. Praktično usposabljanje so do sedaj izvedli le v PPE, kar pa ni zadostno. Sistem usposabljanja je treba poenotiti za vse policiste s ciljem osvojitve nivoja znanja, ki omogoča prepoznavanje znakov amoka in kasneje izvedbo intervencije. Slovenska policija sicer razpolaga s sistemom Simunition⁶, ki omogoča simulacijo amok situacije z enakim orožjem, kot ga imajo policisti v osebni oziroma kolektivni zadolžitvi (polavtomatska pištola znamke Beretta, tipa M92, in brzostrelka znamke Heckler&Koch, tipa MP5).

Strokovnega gradiva o situaciji amok v slovenskem jeziku je praktično zelo malo. Inštruktorji z GPU so sicer izdelali Pripomoček za izobraževanje policistov (Maršič in Čuček, 2011), a to je odločno premalo. Na tem področju je vredno omeniti diplomsko delo Cudra (2012) z naslovom *Ukrepanje policije v amok situaciji*. Avtor v omenjenem delu obdelava vse spektre amok situacije, ki bi jih moral vsebovati priročnik. Izdelava priročnika bi omogočila enoten standard delovanja OKC in policistov ter ostalih enot policije, predvsem pa bi povečala učinkovitost ukrepanja policistov, ki prihajajo iz različnih enot in se med seboj ne poznajo.

---

⁶Simunition sistemi so namenjeni urjenju s policijskim in vojaškim orožjem. Pri streljanju s Simunition naboji je prisoten pok, vendar je izstrelak barvna kroglica brez prebojne moči. Simunition kartuše je mogoče vgraditi na več vrst orožja in jih po končani uporabi enostavno odstraniti. Sistem na orožju ne dopušča hkratne uporabe streliva Simunition in običajnega streliva, kar preprečuje nezgode pri urjenju zaradi uporabe napačnega streliva (www.simunition.com).

6.3 Republika Slovenija kot potencialno okolje za pojav amoka

Primerjava primerov amoka v svetu s slovenskim prostorom, predvsem z nemškim primerom, pokaže vzporednice, zaradi katerih je slovenski prostor ustrezno okolje za pojav amok situacije. Posest orožja v civilni sferi ureja Zakon o orožju (ZOro-1, 2005), ki orožje v 3. členu razvršča in kategorizira v štiri kategorije, in sicer od A do D, pri čemer je uporaba orožja iz kategorije A (vojaško orožje, hladno orožje, eksplozivno orožje, posebna oprema za orožje) v civilni rabi prepovedana. V 14. členu določa pogoje za izdajo nabavnega dovoljenja s strani pristojnega organa, in sicer:

- da je dopolnil 18 let,
- da ni zadržkov javnega reda,
- da je zanesljiv in da ima upravičen razlog za izdajo orožne listine,
- da ima opravljen zdravniški pregled,
- da je opravil preizkus znanja o ravnanju z orožjem (Zakon o orožju, 2005).

Zakon poleg tega ureja področje ravnanja z orožjem, prometa in hrambe orožja ter civilnih strelišč. Zoper kršitve so predpisane sankcije tako za fizične kot pravne osebe. Promet in izdelavo v primeru eksploziva ureja Zakon o eksplozivih in pirotehnikih (ZEPI, 2008), ki fizičnim osebam ne dovoljuje prostega prometa z eksplozivi razen na podlagi dovoljenja pristojnega organa in v okvirih, ki jih ta določa. Fizičnim osebam je prepovedana kakršna koli izdelava novih ali že znanih vrst eksploziv.

Zakonodaja je restriktivna glede prometa z eksplozivi, a tega ne moremo trditi za izdajo dovoljenj za nabavo orožja fizičnim osebam, saj je ta relativno mila. S spremembo zakona so umaknili t. i. preverjanje zanesljivosti s strani policije, ki je vsebovalo oceno zanesljivosti prosilca s strani pristojne policijske postaje. Poleg tega je Slovenija na območju Balkana, kjer so med letoma 1991 in 2001 potekale vojne. Prisotnost trgovine z nelegalnim orožjem in eksplozivi na območju Slovenije je neizpodbitno dejstvo, ki predstavlja nevarnost za pojav amoka, saj omogoča nabavo orožja fizičnim osebam, ki ne izpolnjujejo zakonskih zahtev oziroma se želijo izmakniti nadzoru. V porastu so tudi številna civilna strelišča, ki jih ustanavljajo strelska društva in kjer prihaja do pomanjkanja nadzora glede uporabe orožja in streliva, s katerim se izvaja streljanje.

Policija s številnimi akcijami sicer izvaja nadzor nad izvajanjem zakona, vendar se moramo zavedati, da trenutna zakonodaja omogoča dostop do orožja nezanesljivim oziroma nepooblaščenim osebam. V Nemčiji, kjer je zakonodaja glede orožja podobna slovenski, je primer amoka nazorno pokazal, da lahko že malomarna hramba orožja fizične osebe privede do tragedije enormnih razsežnosti.

7 Vrednotenje hipotez

Hipoteza številka 1 se je glasila: *»V slovenski policiji je znanja, taktike in usposobljenosti pri reševanju situacije zajetja talcev bistveno več kot pri amok situaciji.«*

Pri proučevanju strokovnega gradiva, ki ga uporablja slovenska policija za ukrepanje v kriznih situacijah, smo ugotovili, da ima ta za primer zajetja talcev na voljo interno strokovno gradivo Navodilo (1999) in Priročnik (2009), ki sta nastala na podlagi praktičnih izkušenj domače in tujih policij. Povsem drugače je pri situaciji amok. Policija ne razpolaga z nobenim strokovnim gradivom, ki bi usmerjalo policiste pri intervenciji, saj je obstoječe gradivo za interveniranje v kriznih situacijah popolnoma neprimerno. Na podlagi ugotovitev lahko hipotezo številka 1, ki se je glasila: *»V slovenski policiji je znanja, taktike in usposobljenosti pri reševanju situacije zajetja talcev bistveno več kot pri amok situaciji«, potrdimo.*

Hipoteza številka 2 se je glasila: *»V luči nujnosti takojšnjega reševanja pri amok situaciji je izpostavljenost oziroma ogroženost policistov bistveno večja kot pri zajetju talcev.«*

Z analizo načina reševanja krizne situacije smo ugotovili, da situacija amok v nasprotju z zajetjem talcev zahteva takojšnje ukrepanje policistov, ki prvi pridejo na kraj dogajanja. Z osnovno zaščitno opremo in splošnim znanjem taktike ter delovanja pri vpadu vstopijo v objekt z namenom prekinitve napada. Vloga policista je, da za vsako ceno prekine napad bodisi z lokaliziranjem in osamitvijo napadalca bodisi z uporabo strelnega orožja. Izpostavljenost policistov je pri tem dejanju zelo visoka, saj obstaja velika verjetnost odpora oziroma napada s strelnim orožjem s strani napadalca. Na podlagi ugotovitev hipotezo številka 2, ki se je glasila: *»V luči nujnosti takojšnjega reševanja pri amok situaciji je izpostavljenost oziroma ogroženost policistov bistveno večja kot pri zajetju talcev«, potrdimo.*

Hipoteza številka 3 se je glasila: »Število žrtev v krizni situaciji je odvisno od nivoja usposobljenosti policistov, predvsem pri amok situaciji, zaradi nujnosti takojšnjega pristopa k reševanju situacije.«

S proučevanjem taktičnega delovanja policistov v kriznih situacijah smo ugotovili, da amok situacija zahteva visok nivo usposobljenosti policistov, ki prvi pridejo na kraj dejanja. Smrtne žrtve so v tej situaciji sicer neizogibne, vendar je njihovo število močno povezano s poznavanjem specifične taktike in delovanja. Pravilno in takojšnje delovanje policistov omogoča hitrejše lociranje in onеспособitev napadalca ter s tem ohranitev tehničarjev na strani preživelih. Na podlagi ugotovitev hipotezo številka 3, ki se je glasila: »Število žrtev v krizni situaciji je odvisno od nivoja usposobljenosti policistov, predvsem pri amok situaciji, zaradi nujnosti takojšnjega pristopa k reševanju situacije«, **potrdimo.**

Hipoteza številka 4 se je glasila: »Slovenska policija ni ustrezno usposobljena za reševanje amok situacij.«

Pri pregledu strokovne literature za ukrepanje v amok situaciji smo ugotovili, da slovenska policija ne razpolaga z nobenim strokovnim gradivom, ki bi bil na voljo policistom. Policija je začela v letu 2011 usposablјati policiste inštruktorje za ukrepanje v situaciji amok. Usposoblјeni inštruktorji osvojeno znanje prenašajo na policiste splošnih postaj. Usposablјanje poteka enkrat letno v okviru samoobrambe, a to je za osvojitev osnovnega nivoja usposoblјenosti policistov občutno premalo. Na podlagi ugotovitev hipotezo številka 4, ki se je glasila: »Slovenska policija ni ustrezno usposoblјena za reševanje amok situacij«, **potrdimo.**

Hipoteza številka 5 se je glasila: »Slovenija je ustrezno in potencialno okolje za storitev amok situacij.«

Pri analizi vzrokov za nastanek amoka smo ugotovili, da ta nima povezave z demografskim položajem in razvitostjo države. Tudi sicer težko najdemo vzroke za njen nastanek, vendar lahko z obstojem nekaterih pogojev v družbi predvidevamo njen pojav. Od pogojev smo izpostavili predvsem dostopnost orožja civilni družbi (Zoro-1 (2005), bližino prostora nedavne balkanske vojne in s tem veliko ilegalnega orožja, medijsko pokritost in način življenja sodobne družbe. Slovenski prostor ni

imun protu omenjenim pogojem, zato je možnost pojava v prihodnosti vsekakor prisotna. Na podlagi ugotovitev hipotezo številka 5, ki se je glasila: »Slovenija je ustrezno in potencialno okolje za storitev amok situacij«, **potrdimo**.

8 Zaključek

Javnost v krizni situaciji od policije pričakuje ukrepanje, ki ne bo imelo dolgoročnih posledic za nedolžne žrtve. Uspešnost policije je odvisna od znanja in usposobljenosti kadra, ki je udeležen pri reševanju situacij. V preteklosti je bila uspešna pri spopadanju s »klasičnimi« kriznimi situacijami (ugrabitev, zajetje talcev, zabarikadiranja), česar pa ne moremo trditi za prihodnost. Svet preplavlja drugačna oblika kriznih situacij, ki od policije zahteva povsem drugačen pristop k reševanju.

V diplomskem delu sta predstavljeni krizni situaciji zajetja talcev in amok. Skozi zgodovino smo proučevali vzroke za nastanek situacij in psihološko analizirali njihove glavne akterje. Ugotovili smo, da med psihološkim stanjem napadalcev obeh situacij obstaja velika razlika: amok situacijo izvedejo napadalci s hudimi psihološkimi motnjami, ki so izvor nekontroliranega besa in pobijanja. Povsem drugače je z zajetjem talcev, kjer imamo opravka z napadalci, ki so v psihološkem smislu normalni, vendar imajo ekstremna prepričanja (politična, verska, rasna itd.). V majhnem obsegu zajetje talcev izvede tudi napadalec z duševnimi motnjami, večinoma pa prevladujejo teroristične skupine.

Analiza taktičnega delovanja je pokazala dva popolnoma različna pristopa k reševanju obravnavanih situacij. Interveniranje pri zajetju talcev poteka premišljeno in je dokaj predvidljivo. Na voljo imamo visoko usposobljene delavce od pogajalcev do pripadnikov SE. Skozi pogajanja nadzorujemo potek reševanja in po potrebi sproti spreminjamo taktiko delovanja. Povsem drugače je pri amoku. Interveniranje je zaradi nujnosti reševanja življenj prepuščeno policistom, ki so prvi poslani na kraj dogodka. Situacija zahteva takojšnje ukrepanje policistov, vendar je nujni pogoj poznavanje taktičnega delovanja, specifičnega za amok. V nasprotnem primeru bomo imeli poleg ostalih smrtnih žrtev tudi policijske.

Primerjava odmevnih primerov amoka in zajetja talcev v svetu je pokazala, da v situaciji amok samo aktivno interveniranje policistov, ki prvi pridejo na kraj, preprečuje naraščanje števila smrtnih žrtev. Klasična metoda z zavarovanjem

območja kraja dejanja in čakanjem usposobljenih policijskih enot (v primeru zajetja talcev) v primeru amoka ne pride v poštev.

Stanje glede usposobljenosti slovenske policije za ukrepanje v kriznih situacijah je v primeru zajetja talcev na zavidljivo visokem nivoju, a tega ne moremo trditi za situacijo amok. Začelo se je spodbudno z usposabljanjem policijskih inštruktorjev v letu 2011 in kasneje s prenosom znanja na policiste splošnih postaj. Usposabljanje poteka enkrat na leto v okviru programa samoobrambe. Kvota štirih ur usposabljanja letno je občutno premalo za osvojitve minimalnega nivoja usposobljenosti.

Z diplomskim delom smo želeli pokazati, da amok situacija od policista zahteva veliko več kot le poznavanje osnov taktike delovanja v kriznih situacijah. Zato se od odgovornih v policiji za izobraževanje pričakuje, da izdelajo strokovno gradivo na temo amoka, ki bo na voljo policistom in ostalim enotam policije, ter da nadaljujejo teoretično in predvsem večkratno letno praktično usposabljanje policistov na terenu. Situacija amok mora postati tudi del procesa izobraževanja bodočih policistov.

9 Uporabljeni viri

Alabama bunker hostage crisis. (18. 9. 2013). *En.wikipedia.org*. Pridobljeno na http://en.wikipedia.org/wiki/2013_Alabama_bunker_hostage_crisis

Blackwell, V. in Savidge, M. (5. 2. 2013). Officials: Hostage standoff ends with child rescued, kidnapper dead. *Cnn.com*. Pridobljeno na <http://edition.cnn.com/2013/02/04/us/alabama-child-hostage/>

Cuder, R. (2012). *Ukrepanje policije v amok situaciji* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Čuček, M. (2011). Usposabljanje policije za ravnanje v amok situacijah. *Varnost* 11(1), 40.

Das offizielle Protokoll. (23. 7. 2009). *Bild.de*. Pridobljeno na <http://www.bild.de/news/2009/winnenden/vorlaeufiger-ermittlungsbericht-tim-kein-motiv-8445720.bild.html>

Davis, L. (11. 3. 2009). 'Are you not all dead yet?' – teenage gunman kills 15 in school massacre in Germany. *Theguardian.com*. Pridobljeno na <http://www.theguardian.com/world/2009/mar/11/germany-school-shooting-winnenden-albertville>

Details aus der Anklageschrift. (6. 12. 2009). *Bild.de*. Pridobljeno na <http://www.bild.de/news/2009/vater/vater-von-tim-k-geheime-anklageschrift-10725754.bild.html>

Erfurt massacre (14. 8. 2013). *En.wikipedia.org*. Pridobljeno na http://en.wikipedia.org/wiki/Erfurt_massacre

Feldmann, T. B. (2001). Characteristics of hostage and barricade incidents: Implications for negotiation strategies and training. *Journal of Police Crisis Negotiation*, 1(1), 3-33.

- Fuselier, G. W. (1981). A practical overview of hostage negotiations. FBI Law Enforcement Bulletin, June/July, 1981. *Babel*. [hathitrust.org](http://babel.hathitrust.org). Pridobljeno na <http://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=pur1.32754078883232;view=1up;seq=2>
- Gorenak, V., Krope, F. S. in Tanasić, M. (2007). *Evropske specialne enote policije*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Gray, M. (4. 2. 2013). Alabama hostage crisis ends: boy rescued, kidnapper is Dead. *Time.com*. Pridobljeno na <http://nation.time.com/2013/02/04/alabama-hostage-crisis-ends-boy-rescued-kidnapper-is-dead/>
- Hostage. (10. 4. 2013). *En.wikipedia.org*. Pridobljeno na <http://en.wikipedia.org/wiki/Hostage>
- Ilič, V. (2011). Amok situacije kot izjemen varnostni pojav. *Dnevi slovenskega varstvoslovja 2011*.
- Iranian Embassy siege (8. 5. 2013). *En.wikipedia.org*. Pridobljeno na http://en.wikipedia.org/wiki/Iranian_Embassy_siege
- Kakšni so simptomi bipolarne motnje? (20. 4. 2013). *Janssen-cilag.si*. Pridobljeno na http://www.janssen-cilag.si/bgdisplay.jhtml?itemname=bipolar_symptoms
- Kazenski zakonik Republike Slovenije. (2012). *Uradni list RS*, (50/12).
- Kozlov, S. (9. 10. 2013). Internal Troops Spetsnaz: the 2000s. *Agentura.ru*. Pridobljeno na <http://www.agentura.ru/english/spetsnaz/Internaltroops/>
- La Vere A. (21. 7. 2012). Amok in indigenous island and modern industrialized societies. *Anthropology.msu.edu*. Pridobljeno na <http://anthropology.msu.edu/anp204-us12/2012/07/21/amok-in-indigenous-and-industrialized-societies/>
- Ley, J., Brandenburg, G. in Winterstein, T. (13.9.2009). *Bild.de*. Pridobljeno na <http://www.bild.de/news/2009/polizei/tim-k-schaute-pornos-am-abend-vor-der-tat-9726066.bild.html>

Maršič, G. in Čuček, M. (2011). *Amok-predstavitev, taktika in delovanje policije*. Gotenica: RS MNZ.

Maver, D. (1989). Jemanje talcev pri ropih-nekateri psihološko taktični vidiki. *Varnost-strokovni bilten*, 9(3), 287-292.

Midžan, A. (2008). *Ugrabitve, zajetje talcev* (Diplomsko delo). Ljubljana: Policijska akademija.

Mills, M. (2013). Running amok: why are virtually all spree killers men? *Psychologytoday.com*. Pridobljeno na <http://www.psychologytoday.com/blog/the-how-and-why-Sex-Differences/201212/running-amok-why-are-virtually-all-spre-killers-men>

Morilec dijakov si je sodil sam. (11. 3. 2009). *Rtvslo.si*. Pridobljeno na <http://www.rtvslo.si/svet/foto-morilec-dijakov-si-je-sodil-sam/97906>

Musek, J. (2000). *Znanstvena podoba osebnosti*. Ljubljana: Educy d.o.o.

Musek, J. (2013). Psihologija osebnosti. *Musek.si*. Pridobljeno na http://musek.si/Kurikuli/Psihologija_osebnosti/06c%20Psihi%E8ne%20in%20osebnostne%20motnje.pdf

Navodilo o ukrepih policije ob ugrabitvah, zajetju talcev, zasedbi objektov in podobnih situacijah. (1999). Ljubljana: RS MNZ.

Noesner, G. W. (1999). Negotiation concepts for commanders. *FBI Law Enforcement Bulletin*, 68(1), 6-14. Pridobljeno na <http://leb.fbi.gov/1999-pdfs/leb-january-1999>

Pokol na Vrigina Techu je trajal devet minut, morilčev motiv je še vedno nejasen. (2.9.2013). *Dnevnik.si*. Pridobljeno na <http://www.dnevnik.si/kronika/242600>

Priročnik za policijske pogajalce. (2009). Ljubljana: RS MNZ.

Pšeničny, A. (28. 8. 2013). *Psihoterapija-ordinacija.si*. Pridobljeno na <http://www.>

psihoterapija-ordinacija.si/sl/dusevne-motnje.html

Running Amok. (25. 5. 2013). *En.wikipedia.org*. Pridobljeno na <http://en.wikipedia.org/wiki/amok>

Saint Martin, M.L. (1999) "Running Amok: A Modern Perspective on a Culture-Bound Syndrome". *Primary Care Companion to the Journal of Clinical Psychiatry*, June, 1(3), 66-70. Pridobljeno na <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC181064/?tool=pmcentrez>

Tomšič, M. (2013). *Specialna enota*. Ljubljana: RS MNZ.

Ustava Republike Slovenije. (1991). *Uradni list RS*, (33/91).

Virginia Tech massacre (10. 8. 2013). *En.wikipedia.org*. Pridobljeno na https://en.wikipedia.org/wiki/Virginia_Tech_massacre

Vivod, D. (2004). *Specialna policijska taktika*. Ljubljana: Samozaložba.

Winnenden school shooting. (2. 9. 2013). *En.wikipedia.org*. Pridobljeno na http://en.wikipedia.org/wiki/Winnenden_school_shooting

Moscow theater hostage crisis. (28. 8. 2013). *En.wikipedia.org*. Pridobljeno na http://en.wikipedia.org/wiki/Moscow_theater_hostage_crisis

Zakon o nalogah in pooblastilih policije. (2013). *Uradni list RS*, (15/13).

Zakon o orožju. (2005). *Uradni list RS*, (23/05).

Zakon o eksplozivih. (2008). *Uradni list RS*, (35/08).